

Pomoc osamělým rodičům v mikroregionu Zábřežsko

Bc. Gabriela Daříčková

Diplomová práce

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Gabriela Daříčková**
Osobní číslo: **H120017**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Pomoc osamělým rodičům v mikroregionu
Zábřežsko**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek vztahujících se k oblasti azylových domů pro rodiče s dětmi.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BICKOVÁ, Lucie. Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, 2011. ISBN 978-809-0466-814.

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-859-3179-6.

GRUSEC, Joan a Paul HASTINGS. Handbook of socialization: theory and research. New York: Guilford Press, 2007. ISBN 978-159-3853-327.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7040-2.

KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-807-3673-833.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

MATOUŠEK, Oldřich. Metody a řízení sociální práce. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8548-2.

SALMON, Catherine a Todd SHACKELFORD. Family relationships: an evolutionary perspective. New York: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-019-5320-510.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. Sociologie výchovy a školy. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-802-6200-420.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

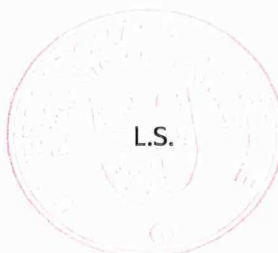
15. ledna 2014

Termín odevzdání diplomové práce:

18. dubna 2014

Ve Zlíně dne 15. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 18.4.2014

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zaměřuje na problematiku osamělých rodičů a její příčiny v mikroregionu Zábřežsko. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. *Teoretická část* se zabývá teoretickými východisky k tématu a charakteristikou osamělého rodiče v mikroregionu Zábřežsko. Důraz je kladen na možnosti pomoci osamělému rodiči v azylovém domě v Zábřehu, příčiny neúspěchu působení na uživatele pobytové sociální služby a legislativní překážky. V *praktické části* se vlastním kvalitativním výzkumem realizovaným formou rozhovorů s uživateli v azylovém domě v Zábřehu zabýváme příčinami využívání sociálních služeb v pobytovém zařízení. Výzkumem cílové skupiny uživatelů bylo zjištěno, že původní prostředí a vzdělání mají značný vliv na resocializaci a jsou výrazným ukazatelem při aktivizaci uživatele při hledání práce a bydlení také v závislosti na době poskytovaných sociálních služeb.

Klíčová slova: osamělý rodič, azylový dům, uživatel, pomáhající profese, sociální pracovník, pracovník v sociálních službách, sociální dávky, azylová turistika, exkluze.

ABSTRACT

This final work is centred on present problems of lone parents and its causes in the mikroregion Zábřežsko. The work is divided into theoretical and practical parts. *The theoretical part* deals with theoretical ways out to topic and with the characteristic of lone parent in the mikroregion Zábřežsko. Emphasis is placed on possibilities of help the lone parent in the asylum house in Zábřeh, causes of failure at effects on users of an hotel-based social service and legislative obstacles. In *the practical part* by qualitative research realized in the form of interviews with users in the asylum house in Zábřeh we engage in causes of the using social services in the hotel-based establishment. By the research of target group users was found out, that the original environment and the education have a considerable influence on social rehabilitation and they are a well-marked indicator about an activation of user during finding work and apartments too with reliance on time offered social services.

Keywords: lone parent, asylum house, user, helping profession, social worker, worker in social services, social benefits, asylum tourism, exclusion.

MOTTO:

Větev uříznutá od ostatních větví je nutně uříznuta i od celého stromu. Tak i člověk, rozejde-li se s druhými, odpadá tím od celé společnosti.

Marcus Aurelius Antoninus Augustus

PODĚKOVÁNÍ:

Touto cestou bych ráda poděkovala doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc., vedoucímu mé diplomové práce, za jeho pomoc, vstřícnost a odborné vedení. Mé poděkování patří také všem respondentům za jejich ochotu a čas věnovaný mému výzkumu. V neposlední řadě bych ráda poděkovala paní Růženě Vinklerové, vedoucí Domova pro matky s dětmi, a svému manželovi.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM	12
1.1 DOMÁCÍ, ZAHRANIČNÍ, CIZOJAZYČNÁ LITERATURA K TÉMATU.....	12
1.2 VÝZNAM TÉMATU VE VZTAHU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE	15
1.3 K ZÁKLADNÍM POJMŮM	18
II OSAMĚLÝ RODIČ V MIKROREGIONU ZÁBŘEŽSKO.....	22
2.1 RODIČ V SITUACI OSAMĚLOSTI.....	22
2.2 MIKROREGION ZÁBŘEŽSKO	25
2.3 VÝZNAM MIKROREGIONÁLNÍ SOCIÁLNÍ POLITIKY PRO OSAMĚLÉHO RODIČE	28
III AZYLOVÝ DŮM JAKO UZAVŘENÝ KRUH	32
3.1 MOŽNOSTI PRÁCE A POMOCI OSAMĚLÝM RODIČŮM V AZYLOVÉM DOMĚ	32
3.2 LEGISLATIVNÍ PŘEKÁŽKY	36
3.3 PŘÍČINY NEÚSPĚCHU V PŮSOBNÍ NA UŽIVATELE	39
IV VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	44
4.1 CÍLE VÝZKUMU.....	44
4.2 DRUH A METODY VÝZKUMU.....	44
4.3 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU	47
4.4 ČASOVÝ HARMONOGRAM	49
4.5 PRŮBĚH VÝZKUMU.....	49
V ANALÝZA ÚDAJŮ	50
5.1 INTERPRETACE JEDNOTLIVÝCH KATEGORIÍ.....	50
5.2 HODNOCENÍ POMOCÍ FAKTORŮ.....	57
VI SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ.....	61
ZÁVĚR.....	64
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	65
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	68
SEZNAM TABULEK	70
SEZNAM PŘÍLOH	71

ÚVOD

K výběru tématu práce mě motivovala má profesní orientace. Více než čtyři roky jsem pracovala v Domově pro matky v s dětmi v Zábřehu. Posláním azylového domu pro rodiče s dětmi je pomoc osamělým rodičům s dětmi v tísní. Domov pro matky s dětmi je jediné pobytové zařízení v mikroregionu Zábřežsko, které se zaměřuje na pomoc osamělým rodičům, přestože se zvyšováním počtu rozvodů, snižováním uzavíraných sňatků, s nedostatkem pracovních míst a dluhovou problematikou je dané téma stále aktuálnější. Počty osamocených rodičů a dětí vyrůstajících v neúplných rodinách se zvyšují. Pomoc těmto lidem je jen omezená. Místo toho, aby se lidé mohli ve své tíživé situaci odrazit ode dna a vrátit se do společnosti, často v těchto podmínkách žijí po léta. Na jednu stranu je zde možnost cílené pomoci, na druhou stranu chybí možnosti tyto lidi aktivizovat a motivovat do dalšího hledání, ať už práce nebo bydlení.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V první kapitole teoretické části seznamujeme čtenáře s literaturou, která nám byla při psaní práce nápomocná. Vysvětlujeme zde, jaký význam má problematika osamělých rodičů v azylovém domě pro sociální pedagogiku, a přibližujeme dané téma nejužívanějšími pojmy v sociální práci s cílovou skupinou osamělých rodičů. Druhou kapitolou osvětlujeme cílovou skupinu uživatel nebo potencionálních uživatel, kterými se stávají rodiče v situaci osamělosti a čtenáři přibližujeme mikroregionu Zábřežsko s jeho specifiky a sociální politikou. Třetí kapitola je zaměřená na pomoc a práci v azylovém domě, jejichž výsledkem by mělo být osamostatnění uživatel-osamělých rodičů a jejich úspěšný návrat do společnosti. Naopak tato pomoc někdy napomáhá k závislosti na sociálních službách a k tzv. azylové turistice. Společně hledáme příčiny neúspěchu v působení na uživatele i v legislativních překážkách.

V cílem praktické části je popsat příčiny exkluze uživatel azylového domu pro osamělé rodiče. Pro zjišťování odpovědí je využita metoda polostrukturovaného rozhovoru kvalitativního metodologického výzkumu. Tímto způsobem zjišťujeme, jaké jsou nejčastější důvody ubytování a jaké předpoklady mají vliv na umístění v azylovém domě, popř. na opakovaný pobyt uživatele. Cílem práce je pochopení cílové skupiny osamocených rodičů, aby se prvotně řešily příčiny exkluze uživatel sociálních služeb a ne až její důsledky, a návrhy praktických doporučení k sociální práci, které by mohly vést k rozpoznání příčin exkluze.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM

V první podkapitole se zaměřujeme na použitou literaturu v diplomové práci, ze které jsme čerpali nebo srovnávali potřebné informace. Čerpali jsme jak z domácích, zahraničních a cizojazyčných publikací, tak ze zákonů a aktuálních novelizací. Podrobnější rešerše nejpoužívanějších zdrojů jsou přílohou P II diplomové práce.

Následující podkapitola vysvětluje, jak je téma azylových domů pro osamělé rodiče s dětmi významné ve vztahu k sociální pedagogice. Zde také upozorňujeme na společnou problematiku sociální pedagogiky a sociální práce.

Obsahem třetí podkapitoly jsou základní pojmy, které v diplomové práci používáme a považujeme je za důležité k dané problematice. Zde jsou vysvětleny pojmy zejména v závislosti na dané téma, nikoliv z pohledu uznávaných autorů. Vysvětlení pojmů dle již vydaných publikací je v příloze Slovník základních pojmů.

1.1 Domácí, zahraniční, cizojazyčná literatura k tématu

K tématu existuje řada publikací jak domácích autorů, tak i zahraničních a cizojazyčných. Přestože většina autorů se nezaměřuje přímo na tematiku azylových domů či jejich uživatel, je možné z nich vyčíst řadu důležitých faktů či zajímavých informací spjatých i s naším tématem.

Domácí literatura

Jedna z nejvýznamnějších domácích publikací je dle našeho soudu *Základy sociální pedagogiky* (Kraus, 2008), kde může čtenář mimo jiné najít souvislost tématu naší diplomové práce se sociální pedagogikou. Autor se zde zabývá výchovou jako nedílnou součástí socializace i důležitostí rodiny. Tuto publikaci využíváme zejména v následující podkapitole s názvem Význam tématu ve vztahu k sociální pedagogice, kde sledujeme tento vztah z různých úhlů pohledu, např. z pohledu funkcí a specifíků sociální pedagogiky. Informace z této knihy doplňujeme publikací *Sociologie výchovy a školy* (Havlík, Kořa, 2011), která čtenáři pomáhá vymezit problematiku rodiny, výchovy a socializace jedince.

Dalšími důležitými publikacemi, které by dle našeho mínění neměly v práci chybět, jsou čtyři knihy Oldřicha Matouška, popř. kolektivů. Publikace *Metody a řízení sociální*

práce (Matoušek, 2003) se zaměřuje na nejdůležitější metody práce sociálního pracovníka s jednotlivci i skupinami. V novější publikaci *Sociální práce v praxi – Specifika různých cílových skupin a práce s nimi* (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2010) autoři řeší sociální problémy konkrétních skupin osob. Pro naši práci jsou zde důležitými kapitolami zabývajícími se sociální prací s osamocenými rodiči, rodinami v rozvodu, nezaměstnanými dospělými či zanedbanými dětmi. Třetí publikací je *Slovník sociální práce* (Matoušek, 2008), který nám je nápomocný zejména při tvorbě podkapitole o pojmech a související příloze *Slovník základních pojmů*. Čtvrtá publikace *Sociální služby* (Matoušek a kol., 2011) je aktuální publikací zaměřenou na legislativu, ekonomiku, plánování a hodnocení sociálních služeb. Pro nás je významná typologií sociálních služeb podle cílových skupin, konkrétně službami pro děti a rodiny.

Kniha *Motivace lidského chování* (Homola, 1972) nám především pomáhá vysvětlit příčiny neúspěchu při práci s uživateli azylových domů pro osamělé rodiče. Autor nám objasňuje motivy, motivaci a její konflikty.

Stejně jako v předchozí publikaci, také v publikaci *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách* (Bicková a kol., 2011) hledáme zdroje informací pro třetí kapitolu, pro možnosti práce a pomoci a působení na uživatele azylového domu pro osamělé rodiče. Individuální plánování je jedna ze základních činností, které uživateli poskytují. Právě individuálním plánováním zjišťujeme potřeby, problémy, ale i cíle a přání uživatele.

Ve výčtu nejvýznamnějších publikací bychom neměli zapomenout na aktuální knihu *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb* (Marek, Strnad, Hotovcová, 2012). Přestože se publikace zaměřuje na sociální práci v ambulantních službách, ne v pobytových jako v naší diplomové práci, umožňuje nám čerpat informace o příčinách bezdomovectví, o bariérách resocializace či o adaptačních mechanismech.

Zahraniční literatura

Ze zahraniční literatury jsme použili publikaci *Supervize v pomáhajících profesích* (Hawkins, Shohet, 2004). Významnou pomocí nám je ve třetí kapitole Azylový dům jako uzavřený kruh, kdy je nutné se zamyslet i nad rolí pomáhajícího pracovníka. Supervize je ústřední formou pomoci pro vedoucí a sociální pracovníky a pro pracovníky v sociálních službách. Také by měla být součástí profesního učení a vývoje pomáhajících pracovníků.

Supervize je prevencí před pracovním přetížením, které může vyvolat stres, vyhoření či posttraumatický stres. Význam supervize spočívá v tom, že pracovníkovi pomůže se soustředit na vlastní obtíže v práci, ale také se supervizorem podělit o část odpovědnosti za práci s klienty. Domníváme se, že pouze vyrovnaný pracovník v pomáhající profesi, který se schopen a ochoten přiznat a řešit své potíže a s problémy se adekvátně vyrovnat, může být dobrým pomocníkem a rádcem pro uživatele sociálních služeb.

Cizojazyčná literatura

Z cizojazyčné literatury vybíráme dvě zajímavé publikace. Knihu *Handbook of socialization: theory and research* (Grusec, Hastings, 2007) využíváme ve třetí kapitole. Zejména dvacátá šestá kapitola popisuje, jak rodiny a školy jsou důležité pro rozvíjení výsledků souvisejících s motivací a povinnostmi. Publikace nám ukazuje plán socializace na různých modelech rodičovského vlivu či modelech výsledků různého výběru dítěte. Adolescent se učí rolím a vzorům chování ze svého nejbližšího okolí. Kniha upozorňuje, že právě rodiče jsou klíčem úspěchu svých dětí, kdy je učí důvěře, hodnotám a pohledu na svět. Svě dovednosti pak mohou mladí aplikovat ve školách, kde se zároveň učí dalším dovednostem, potřebám a motivacím např. vztahům s vrstevníky, potřebám úspěchu, nebo motivaci k učení. Autoři zde poukazují na důležitost rodiny a školy při motivaci mladého člověka a nezapomínají ani na kulturní a demografické vlivy a všeobecné a individuální potřeby člověka. Důležitou roli zde má sám člověk, který je aktivním článkem a sám se může ovlivňovat svůj rozvoj.

Druhou cizojazyčnou publikací v naší práci je kniha *Family relationships: an evolutionary perspective* (Salmon, Shackelford, 2008). Publikace se zaměřuje na příbuzenské vazby z pohledu sociální psychologie. Autoři zde zdůrazňují různé role v rodině a různé příbuzenské vztahy. Za nejužší vazbu považují vztah mezi matkou a dítětem. Zájmy dítěte jsou však ovlivňovány matčinými a otcovými geny, přičemž zde dochází k přenosu genetických zdrojů, dle kterých si dítě vybere koníček, zájem, sport, atd. Rodičovská investice je ovlivňována dalšími zajímavými částmi. Rodinné konflikty, genetické dispozice, věk jednotlivých členů rodiny i dítě samo jsou důležitými faktory k utváření identity dítěte.

1.2 Význam tématu ve vztahu k sociální pedagogice

Tématem naší diplomové práce je Pomoc osamělým rodičům v mikroregionu Zábřežsko. Toto téma je důležité ve vztahu k tématu sociální pedagogiky (SPed), protože sociální pedagogika se zabývá otázkami, které jsou ve vztahu k problematice azylových domů, pomáhající profesi i cílové skupině rodin a osamělých rodičů.

Jednoznačná a všeobecně uznávaná definice sociální pedagogiky neexistuje. Pojetí sociální pedagogiky se mění jak s dobou, tak s názory jednotlivých autorů. Přesto téma pomoci osamělým rodičům má vztah k sociální pedagogice hned z několika směrů:

- Z funkcí sociální pedagogiky,
- ze specifíků sociální pedagogiky,
- z interdisciplinárního charakteru sociální pedagogiky,
- z charakteristiky současné rodiny,
- z pohledu řešení krizových situací.

Funkce sociální pedagogiky

Sociální pedagogika má více funkcí. Autoři mají na počet i druhy funkcí rozdílné názory. Dle Krause má sociální pedagogika dvě základní funkce. Funkce preventivní, tj. profylaktická, se zabývá utvářením životního stylu zdravé populace a zároveň vyhledává lidi s potencionálně sociálně patologickým jednáním. Druhou funkcí je funkce terapeutická, která působí v oblasti uspokojování potřeb člověka a vyrovnává nedostatky způsobené negativními vlivy prostředí. Druhá funkce může být nazývána také kompenzační z důvodu specifických přístupů k lidem, např. společensky znevýhodněným. Do skupiny společensky znevýhodněných patří jak osamělí rodiče, tak lidé v krizi a děti těchto osob. Terapeutická funkce probíhá v součinnosti s dalšími disciplínami (sociální práce, etopedie), kde je důležitý pedagogický akcent (Kraus, 2008, s. 46-47).

Bakošová upozorňuje, že funkce sociální pedagogiky se zaměřují na odchylky sociálního chování, zároveň však sledují normativní konformitu a sociálně integrační pomoc. Jednou z funkcí SPed je, že má být obhájcem skupin stojících na okraji společnosti a pomáhat jim získávat výhody (Bakošová, 1994, s. 9).

S těmito názory se zcela ztotožňujeme, protože cílem sociální práce v Domově pro matky s dětmi v Zábřehu je individuální přístup k uživateli, kde se zaměřujeme na uspokojování jeho základních potřeb a pomáháme mu se začlenit zpět do společnosti.

Specifika sociální pedagogiky

Speciální pedagogika jako věda má svá specifika. Dle Matouška se sociální pedagogika zabývá rozpoznáváním sociálních činitelů, které ohrožují vývoj člověka, a uplatňuje postupy k vyvažování nepříznivé situace. Sociální pedagogika se zaměřuje na ovlivňování ohrožených osob a na ovlivňování prostředí, ve kterém ohrožená osoba žije (Matoušek, 2008, s. 199).

Kraus vidí specifika sociální pedagogiky ve třech oblastech. Ve vztahu k objektu výchovy klade SPed důraz na sociální skupiny (v našem případě skupinu osamělých rodičů). Ve vztahu k cílům výchovy upřednostňuje SPed altruistické jednání, filantropické cítění, spolupráci a vzájemnou pomoc. Ve vztahu k metodám a prostředkům SPed preferuje nepřímé ovlivňování vychovávaného prostřednictvím podmínek, prostředí a vazeb (Kraus, 2008, s. 48-49).

Pomoc „slabším“ vidíme v práci se sociálně znevýhodněnými osobami či skupinami. Pro nás je zde důležitá právě pomoc všem členům neúplných rodin. Při poskytování pomoci se zároveň snažíme uživatele osamostatnit, aby nedocházelo k závislosti na sociálních službách.

Interdisciplinární charakter sociální pedagogiky

Sociální pedagogiku můžeme považovat za vědu procházející mnoha humanitními vědami. *Sociální pedagogika má charakter interdisciplinární a výrazně integrující. Má blízko především k sociologii, ale také k antropologii, k psychologii, politologii i k teologii, právním a medicínským oborům.* (Kraus, 2008, s. 52) Podobnost pak můžeme sledovat při porovnání sociální pedagogiky a sociální práce. V sociální práci s osamělými rodiči v Domově pro matky s dětmi v Zábřehu čerpáme z teoretických východisek sociální pedagogiky a využíváme její poznatky v praxi.

V profesi sociální práce nalzáme společné aspekty se sociální pedagogikou. Matoušek píše, že sociální pedagogika a sociální práce mají společné kořeny a v současnosti konvergují k původní jednotě (Matoušek, 2008, s. 199). Také Bakošová potvrzuje, že od roku 1970 dochází k odlišnostem mezi sociálním pedagogem a sociálním pracovníkem. Ve své publikaci nám vysvětluje společné aspekty sociální pedagogiky a sociální práce, které vidí zejména v pomoci starým lidem, v péči o zdraví, o rodinu a o mládež, ve školení rodičů, v radách o výchově, v pomoci žákům a v mimoškolním vzdělávání. Ve svých skriptech se však autorka spíše přiklání k nadřazenosti SPed nad sociální prací (Bakošová, 1994, s. 9-10).

Charakteristika současné rodiny

Sociální pedagogika sleduje změny ve funkcích rodiny a zabývá se znaky současné rodiny. Vlivem demokratizace uvnitř rodiny dochází ke změnám postavení jejích členů uvnitř rodiny. Izolovanost, zmenšování rodin, dezintegrace, dvoukariérový model a s ním spojené přetížení rodičů pracovními aktivitami jsou důvody rozpadů rodin. Kraus tvrdí, že Česká republika patří k zemím s nejvyšším výskytem rozvodů a končí tak každé druhé manželství. Vliv má také diferencovanost rodin dle socioekonomické úrovně, kdy se většina domácností nachází v nižších příjmových pásmech (Kraus, 2008, s. 83-86).

Pro jedince by měla být rodina jako primární skupina především emocionálním zázemím, pilířem bezpečí a jistoty, stimulace, podnětů a uznání, místem elementárních zkušeností a základnou pro vstup do společnosti. (Havlík, Kořa, 2002, s. 68) Také autoři Sociální práce v praxi upozorňují na ohrožení základních funkcí rodiny ekonomickým znevýhodněním, nezaměstnaností, sociální izolací a exkluzí osamělých rodičů (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2010, s. 45-47).

Tyto znaky současné rodiny a důsledky rozpadu na jeho členy můžeme potvrdit z praxe v azylovém domě v Zábřehu. Osamělý rodič je často izolován od okolní společnosti, nemá možnost se v tíživé situaci opřít o příbuzné ani přátele, neumí se svými dětmi plnohodnotně trávit volný čas a je ve finanční tísní.

Řešení krizových situací

Autoři píšící o problémech rodin se často zabývají její krizí či krizovými situacemi. Rodiny v dějinách zažívají krizové situace v různých časech a místech. Někteří autoři vnímají dnešní krize spíše jako krize rodiny manželské (Havlík, Kořa, 2002, s. 68).

Sociálně-pedagogický přístup charakterizuje krizovou situaci jako situaci vyostřenou v relativně krátkém čase a osoba ji není schopná sama překonat. Řešení krizové situace z pohledu sociální pedagogiky je specifické v tom, že se uživatele snažíme aktivizovat, aby byl schopen co nejvíce spolupracovat (Kraus, 2008, s. 142-144).

Krizová situace je situace značně subjektivní, pro její posouzení a možnosti řešení v praxi je velkým pomocníkem individuální plánování, které se dělá s každým uživatelem pobytové sociální služby, a je povinné ze zákona (Zákon o sociálních službách, 2006).

1.3 K základním pojmům

V práci budeme pracovat s několika základními pojmy. Tyto pojmy vyjmenujeme a potom je budeme analyzovat:

- Osamělý rodič,
- azylový dům,
- Domov pro matky s dětmi v Zábřehu,
- uživatel,
- pomáhající profese,
- sociální pracovník,
- pracovník v sociálních službách,
- sociální dávky,
- azylová turistika,
- exkluze.

Osamocený rodič

Jedním z nejdůležitějších pojmů diplomové práce považujeme pojem osamělý tj. osamocený rodič. Za osamělého rodiče považujeme rodiče, který je na výchovu dítěte/děti sám, ať už z důvodu rozvodu, ovdovění či ve stavu svobodném, kdy nežije s partnerem. V nejčastějších případech je osamocený rodič rozvedená žena s nezletilým dítětem nebo dětmi. V ojedinělých případech je v rodinách s jedním rodičem v čele rodiny muž. Osamocené rodičovství se pojí s řadou problémů, např. ekonomické problémy, nezaměstnanost a další (Matoušek, Kolářková, Kodymová, 2010, str. 43-44). Tyto problémy pomáhají řešit azylové domy pro osamělé rodiče.

Azylový dům

Mezi služby sociální prevence patří sociální služba poskytující pobytovou službu pro konkrétní cílovou skupinu. Azylové domy (AD) pomáhají svým uživatelům překonat náročnou nebo krizovou situaci, kterou nejsou schopni vyřešit svými silami. Azylové domy jsou zaměřeny na různé cílové skupiny: muže a ženy, osamocené rodiče, rodiny. V naší práci se zaměřujeme na azylový dům pro osamělé rodiče. Cílem je pomoci hledat řešení jejich problémů a trvalý návrat do společnosti (Matoušek, Kolářková, Kodymová, 2010, s. 48).

Domov pro matky s dětmi v Zábřehu

Azylové domy rozlišujeme podle cílové skupiny, na kterou se zaměřuje. Jedním z druhů azylových domů jsou azylové domy pro osamělé matky/otce v tíživé životní situaci. V naší práci jde o konkrétní azylový dům s tímto názvem ve městě Zábřehu, který je registrovanou pobytovou službou v Olomouckém kraji pro osamělé ženy-matky a muže-otce s jedním dítětem nebo více dětmi. Délka ubytování zpravidla nepřesahuje jeden rok, dle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Uživatel

Osobu, které na základě písemné smlouvy je poskytováno ubytování a další sociální služby, označujeme pojmem uživatel. V diplomové práci nerozlišujeme mužský a ženský

rod a používáme označení uživatel, protože v Domově pro matky s dětmi jsou uživateli ženy i muži bez rozdílu. Přikláníme se k využívání pojmu uživatel, protože výraz klient navozuje představu pasivního a závislého postoje. Dle Matouška je uživatelem, tj. klientem, subjekt, který využívá sociální služby (Matoušek, 2008, s. 83).

Pomáhající profese

Pracovníci v medicíně, v psychologii, v pedagogice či sociální práci se řadí do pomáhající profese. V sociálních službách jsou to právě pracovníci v pomáhající profesi, kteří se centrálně zaměřují na uživatele. Patří sem vedoucí zařízení, sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách.

Sociální pracovník

V Domově pro matky s dětmi pracuje s uživateli sociální pracovník, jehož nejdůležitější činností je poskytování poradenství a řešení konkrétních problémů na základě tvorby a plnění individuálního plánu každého uživatele. Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách, vymezuje konkrétní činnosti a předpoklady výkonu povolání sociálního pracovníka (Zákon o sociálních službách, 2006).

Pracovník v sociálních službách

Každý uživatel v azylovém domě, kromě sociálního pracovníka, spolupracuje s pracovníky v sociálních službách. V rámci individuálního plánování je uživateli přiřazen sociálním pracovníkem jeden pracovník v sociálních službách, který se stává klíčovým pracovníkem po celou dobu poskytování sociálních služeb. Tento pracovník s uživatelem intenzivně pracuje na jeho resocializaci formou plnění dlouhodobého cíle a cílů krátkodobých. Pozice je stejně jako sociální pracovník ošetřena v Zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Sociální dávky

Uživatelé azylového domu mají ve většině případů příjem ze sociálních dávek. Sociální dávky jsou určeny především jednotlivcům a rodinám s nízkými příjmy. Jedná se především o dávky:

- dávky Státní sociální podpory: Rodičovský příspěvek, Přídavek na dítě, Příspěvek na bydlení,
- dávky Hmotné nouze: Příspěvek na živobytí, Doplatek na bydlení, Dávka mimořádné okamžité pomoci.

Obojí dávky jsou nyní vypláceny pobočkami Úřadu práce (ÚP).

Azylová turistika

Uživatelé azylových domů, kteří se stěhují z jednoho azylového domu do jiného z důvodu nemožnosti řešení situace jiným způsobem či z důvodu životního stylu uživatele, označujeme pojmem azylová turistika. Azylová turistika může probíhat v rámci jednoho kraje či vybraných azylových domů nebo po celé České republice. Tento životní styl vede k závislosti na sociálních dávkách a k neschopnosti vrátit se do společnosti.

Exkluze

Sociální vyloučení označujeme pojmem exkluze. Pojem exkluze je velmi široký. V naší diplomové práci se zabýváme příčinou sociálního vyloučení u cílové skupiny osamělých rodičů. Domníváme se, že porozumění příčinám exkluze, by mohlo vést k jejímu zabránění a v budoucnu bychom mohli řešit spíše prevenci než její důsledky.

2 OSAMĚLÝ RODIČ V MIKROREGIONU ZÁBŘEŽSKO

V následujících podkapitolách se budu zabývat teoretickými východisky, které úzce souvisí s podporou osamělých rodičů s nezletilými dětmi na Zábřežsku. První podkapitola nám přiblíží pojem rodiny a osamělého rodiče a jevy s nimi úzce související, např. příčinami osamocených rodičů jako jsou rozvody a svobodné rodičovství. Zde se také zastavujeme u negativních důsledků, které osamocené rodičovství přináší.

Druhá podkapitola se zaměřuje na sledovanou oblast, v našem případě na mikroregion Zábřežsko. Zde se krátce zastavíme nad shrnutím historie Zábřehu a okolí a vzniku mikroregionu Zábřežsko, které mají vliv na současnou situaci obyvatel.

Dvě předcházející podkapitoly následně propojíme v podkapitole Význam mikroregionální sociální politiky pro osamělého rodiče, kde popisujeme možnosti pomoci mikroregionu osamělým rodičům, jak různými formami sociálních služeb, tak přístupy ke vzdělání, práci a informacím.

2.1 Rodič v situaci osamělosti

Funkční rodina je ideální představou mnoha dětí i dospělých. V dnešní době však mnoho dětí vyrůstá v rodinách neúplných, tj. pouze s jedním rodičem. Důvod může být nejen rozvod ale také fakt, že se dítě narodí samotné svobodné matce nebo v partnerském vztahu. Sám rozpad rodiny mívá za následky finanční propad osamělého rodiče od normy v rodině do té doby běžné, tak problémy s bydlením. Stejně potíže mají i rodiče svobodní. Všechny osamocené rodiče, popř. jejich děti, následně ohrožuje neúnosné zadlužování i psychické problémy.

Kraus označuje rodinu za nepostradatelnou a těžko nahraditelnou instituci pro děti i dospělé a za nejvýznamnějšího socializačního činitele (Kraus, 2008, s. 79). Zároveň upozorňuje, že *rodina se zmenšuje, zvyšuje se počet osob žijících v jednočlenných domácnostech a počet osamělých žen s dětmi. Spolu s izolovaností to vede k menší stabilitě rodin, které se stávají citlivější na nejrůznější vnitřní otřesy* (Kraus, 2008, s. 84).

Také dle Matouška je rodina základní jednotkou lidské společnosti. Rodiny postmoderní doby nejsou zakládány, aby reprodukovaly populaci nebo prospívali

společenství lidí, ale aby zajišťovaly citové potřeby partnerů. Proto jejich stabilita stojí a padá s citovou bilancí partnerského vztahu (Matoušek, 2003, s. 181-183). V novější publikaci však autoři poznamenávají, že rodina má dnes mnoho variant rodinného soužití a tradiční podoba matka-otec-dítě jsou pouze jednou z nich. Příčinami vzniku neúplných rodin jsou rozvody, úmrtí a svobodné rodičovství. Dalším druhem osamocené rodiče je osoba, která s partnerem nežije, ale rozvedeni nejsou (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2010, s. 43).

Český statistický úřad uvádí, že roce 2005 – 2010 se míra rozvodovosti pohybovala na úrovni 47% – 50%. Historické maximum rozvodů bylo v roce 2010, kdy míra rozvodovosti dosáhla právě zmiňovaných 50%. Od roku 2011 se rozvodovost mírně snižuje. V roce 2012 došlo k poklesu na hladinu 44%, kdy byl počet rozvodů nejnižší od 1999. Nicméně v 1. pololetí 2013 se počet rozvedených manželství opět zvýšit a míra rozvodovosti dosáhla 49%. Zajímavým ukazatelem je složení rozvodů dle délky trvání manželství, kde dlouhodobě vede míra rozvodovosti u krátkodobých manželství. V roce 2012 bylo rozvedeno 18,8% manželství trvajících do 4 let a 20,6% u manželství trvajících 5 – 9 let (Kačerová, 2013).

Rozpad rodiny a sociální izolace jedince vede k rozpadu přirozené sociální sítě, která má být oporou pro člověka v životní krizi. Rozvod také přináší ekonomické, sociální i psychologické problémy. *Izolovaný muž je čtyřikrát více ohrožen bezdomovectvím než manželský pár, sedmáctkrát vyšší riziko bezdomovectví existuje u rodin s jedním rodičem oproti úplným rodinám* (Marek, Strnad, Hotovcová, 2012, s. 33-34).

Kromě rozvodu je další významnou příčinou osamělých rodičů svobodné rodičovství. Mnoho osamělých rodičů se stává narozením dítěte mimo manželství. Počty sňatků se snižují, kdy rozdíl mezi rokem 1998 a 2012 je až 10 000 sňatků za rok. V roce 2012 bylo uskutečněno 45 206 sňatků. Tudíž je přirozená reakce, že počty narozených dětí mimo manželství se naopak zvyšují. Od roku 2009 se čísla pohybují nad 45 000 ročně narozených dětí mimo manželství. V roce 2012 byl tento počet 47 088 dětí, což je v přepočtu 43,4% (Česká republika od roku 1989 v číslech, 2013).

Všichni osamocení rodiče, nejen uživatelé sociálních služeb, jsou ohroženi nezaměstnaností, sociální izolací, chudobou, sociálním vyloučením či nedostatečným přístupem k přiměřenému bydlení (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2010, s. 44-47).

Důsledky v osamělém rodičovství můžeme spatřovat v ohrožení všech sociálních funkcí rodiny, což může mít za důsledek vážné ohrožení procesu socializace jedince.

Emocionální funkci rodiny považuje Kraus za zásadní a nezastupitelnou, kdy pouze rodina jako instituce dokáže zajistit citové zázemí, pocit lásky, bezpečí i jistoty. V důsledku společenských změn plní tuto funkci rodiny s obtížemi nebo vůbec a počty citově deprivovaných a týraných dětí stoupají (Kraus, 2008, s. 83). Založení rodiny se opírá o emoční základy více než kdy předtím dokazuje, že emocionální funkce rodiny patří k těm nejzásadnějším a její význam stále roste (Havlík, Kořa, 2002, s. 70).

Ohrožení biologické a reprodukční funkce rodiny spatřujeme v odkládání sňatků, porodností ve vyšším věku ženy a zvyšování počtu narozených dětí mimo manželství, jak jsme zmiňovali výše. Vážným problémem je celkový pokles porodností a stagnace populace. Většinový model v naší společnosti se stal model rodiny se dvěma dětmi. Funkci ochrannou považují někteří autoři za součást funkce biologicko-reprodukční (Havlík, Kořa, 2002, s. 68-70). Naopak Kraus funkci ochrannou považuje za samostatnou funkci rodiny, kde je rodina po roce 1990 více zainteresována a očekává se od ní větší spoluúčast na jejím plnění, např. preventivní prohlídky dětí u lékaře (Kraus, 2008, s. 82).

Ohrožení ekonomické funkce rodiny dnes úzce souvisí s rizikem chudoby u osamocených rodičů. Nejčastěji u matek s nízkým sociálním statutem, nízkým příjmem a vyšším počtem dětí hrozí materiální problémy. Běžným problémem neúplných rodin je neplacení výživného na děti druhým rodičem. S problémem nedostatku financí také úzce souvisí nezaměstnanost, kdy osamocený rodič je pro zaměstnavatele na trhu práce pouze neatraktivním zbožím (Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2010, s. 45-46).

Neméně důležitou funkcí rodiny je socializačně-výchovná funkce, kdy se dítě socializačním procesem učí osvojovat si návyky a chování běžné ve společnosti. Zde má vliv s prodlužující se délkou života delší soužití tří generací vedle sebe. Problémy způsobují přesuny odpovědnosti za výchovu z rodin do škol a nevhodné přístupy ve výchově (Kraus, 2008, s. 82-83).

Díky vlivu prostředí a genetické výbavě rodičů má rodina zásadní vliv na chování a schopnosti potomka v dospělosti. Dítě tak přebírá základní hodnotovou orientaci rodiny. Rodiče se stávají i modely pro rizikové chování svých dětí. Dítě, jež se nevyrovná

s rozvodem svých rodičů, může mít negativní následky ve svém budoucím životě a projevit se mohou v životní krizi v dospělosti (Marek, Strnad, Hotovcová, 2012, s. 36).

2.2 Mikroregion Zábřežsko

V současné době působí v mikroregionu Zábřežsko dvě organizace, pro které je prioritou rozvoj našeho mikroregionu. První organizace je Svazek obcí Mikroregionu Zábřežsko, která je přiblížena níže. Druhou organizací se stala MAS Zábřežsko o.p.s., která sdružuje neziskové organizace, podnikatelské subjekty a obce. MAS Zábřežsko o.p.s. je od 1.7.2008 součástí MAS Horní Pomoraví o.p.s. Od tohoto data vystupují obě místní akční skupiny pod názvem MAS Horní Pomoraví o.p.s. Její území zahrnuje kromě regionu Zábřežsko také region Hanušovicko. Výstupy pravidelných jednání představitelů obcí a organizací jsou zaznamenány ve strategických dokumentech na plánovaná období a jsou zaměřena na ekonomický, sociální, environmentální a kulturní rozvoj regionu při respektování myšlenky trvale udržitelného rozvoje. První dokument byl zaměřen na programové období 2004 – 2006. Další priority byly vymezeny pro období 2007 – 2013. Strategický dokument i po aktualizaci nadále pracuje s regionem Zábřežsko. Nyní vrcholí přípravy dokumentu Integrované strategie území MAS Horní Pomoraví 2014 – 2020, kdy je plánované společné jednání na 23. května 2014 (Zábřežsko, 2010).

V roce 1992 byl založen Svazek obcí Mikroregionu Zábřežsko pod názvem Sdružení obcí mikroregionu Zábřežsko. Na základě zákona č. 128/2000 Sb., o obcích byl později oficiální název upraven, a mikroregion od roku 2001 využívá název Svazek obcí Mikroregionu Zábřežsko. Orgány Svazku jsou Valná hromada, předseda, místopředseda a Rada mikroregionu. Jejími členy jsou starostové, zástupci nebo jiné pověřené osoby jednotlivých třiceti obcí (Wikipedie, 2013).

Obcemi Mikroregionu Zábřežsko jsou: Bohuslavice, Brníčko, Drozdov, Dubicko, Horní Studénky, Hoštejn, Hrabová, Hynčina, Chromeč, Jedlí, Jestřebí, Kamenná, Kolšov, Kosov, Lesnice, Leština, Lukavice, Nemile, Postřelmov, Postřelmůvek, Rájec, Rohle, Rovensko, Sudkov, Svěbohov, Štítý, Vyšehoří, Zábřeh, Zborov, Zvole. Každý rok se jedna z obcí Mikroregionu Zábřeh stává hostitelem Dne mikroregionu. Den mikroregionu se obvykle koná na přelomu května a června. Při pěkném počasí se hlavní program koná na

návsi a na hřišti, při nepříznivém počasí se vše odehrává v kulturním domě obce. Smyslem Dne mikroregionu je prezentace jednotlivých obcí, seznámení s místními zajímavostmi, ochutnávky produktů, činnosti kulturních a sportovních spolků apod. (Zábřežsko, 2010).

Svazek obcí Mikroregionu Zábřežsko navíc tvoří vlastní strategický plán. Nejnovějším plánem jsou Priority rozvoje Svazku pro období 2011-2014. V tomto dokumentu lze nalézt tři body k podpoře rodin a dětí, žádný z nich ovšem nezohledňuje problematiku osamělých rodičů:

- Výstavba sportovišť a dětských hřišť,
- podpora aktivit seniorů a podpora mladých rodin,
- podpora nové občanské výstavby (Krejčí, 2011, s. 4).

Sídlem a největším městem Svazku obcí Mikroregionu Zábřežsko je město Zábřeh. Zábřeh je druhým největším městem v okrese Šumperk Olomouckém kraji. Zábřeh je obec s rozšířenou působností. K Zábřehu náleží také čtyři místní části: Dolní Bušínov, Hněvkov, Václavov a Pivonín. Katastrální území města má rozlohu 3 458 hektarů. Tento prostor tvoří zastavěná plocha města a zemědělsky obdělávaná půda. Největší část ovšem tvoří na kopcovitém terénu lesy a pastviny. Hlavním tokem je řeka Moravská Sázava, která přímo protéká městem. Největší stojatou vodní plochou je soustava rybníků Oborník (Finanční analýza registrovaných sociálních služeb a návazných služeb poskytovaných ve městě Zábřeh, 2012, s. 8-9).

Přesný rok založení Zábřehu není znám. Pouze pár nálezů z mladší doby kamenné svědčí o faktu, že dnešní Zábřeh ležel na okraji pravěké sídelní oblasti. Teprve v 11.-12. století došlo k výraznému osídlení Slovy na obchodní trase mezi Kladskem a jihem Moravy. První písemná zmínka o Zábřehu pochází z roku 1254 nebo 1255, autoři se v názorech o tomto datu neshodují. Důležitým faktem však je, že se v tomto roce uskutečnil sněm v Brně, kde vystupoval Sulislav de Zabrzeh, který nosil jméno po významné slovanské osadě, která v té době měla hraniční funkci na břehu Moravské Sázavy (Bartoš a kol., 2004, s. 6).

Zábřeh je městem nazýván od roku 1351. Své jméno získal Zábřeh podle skutečnosti, že leží „za břehem“ řeky Moravské Sázavy. V roce 1289 se uvádí i německý název Hohenstadt (Hoenstat), v překladu „vysoké město“, dle módních pojmenování na přelomu 13. a 14. století. V tomto období byl Zábřeh majetkem zeměpána, který ho

uděloval členům panských rodů jako královské léno. Mezi známé majitele města patřili např. páni ze Šternberka a páni z Kravař. V roce 1442 získali panství členové rodu Tunklů, přívrženci Jiřího z Poděbrad, kteří se proslavili zejména založením celé sítě rybníků v povodí Moravy a přestavbou zábřežské tvrze na zámek. Dalšími významnými majiteli města byli páni z Boskovic, pán z Žerotína a knížecí rod Lichtenštejnů (David, Pospíšil, Rotter, 1995, s. 6).

V období mezi 17. a 19. stoletím se staly vyznanými pro město tři pohromy. V období třicetileté války kraj zpustošili a vyrabovali Švédové. Když bylo město v první polovině 18. století přestavěno a rozšířeno, zasáhly město dva ničivé požáry. Při požárech byla zničena více než polovina domů, stodoly, radnice i nový barokní kostel sv. Bartoloměje. Tehdejší výstavba nových domů po požárech se stala základem dnešního vzhledu města Zábřehu (Finanční analýza registrovaných sociálních služeb a návazných služeb poskytnutých ve městě Zábřeh, 2012, s. 9).

Rozvoj města se rozběhl po roce 1845, kdy byla dokončena stavba železnice z Olomouce do České Třebové a do Prahy. Zábřeh se tak stal významným železničním uzlem. V této době se stalo město prosperujícím průmyslovým místem. V roce 1856 zřídil Julius Pensem barvírnu příze a první ve městě použil parní stroj. Továrnu v roce 1870 odkoupil Wilhelm Brass. Ten továrnu rozšířil a před první světovou válkou zaměstnával kolem 1500 dělníků, což bylo v té době neobvyklé. Druhou největší továrnou se stala tkalcovna hedvábí Hermanna Scheftera. Další podnikatelské aktivity v té době vykazovala továrna na výrobu papírenských strojů Eduarda Ledera a výroba keramiky Aloise Taussiga (Bartoš a kol., 2004, s. 34-36).

Město Zábřeh si i přes významné události 20. století udrželo pozici průmyslového města a stejně tak německé většiny obyvatelstva. Změna národnostních poměrů nastala až po vzniku republiky. K fungujícím továrnám v té době přibyla moderní továrna Průmysl mléčné výroby. Změnu nenastavila ani významná radikální reorganizace státní správy a samosprávy, v roce 1960 byl zrušen zábřežský okres a s ním všechny okresní úřady a instituce. Převážná část zábřežského okresu byla připojena k okresu Šumperk. V devadesátých letech ekonomickou strukturu určovaly velké textilní továrny Perla a Hedva, elektronické a kovodělné závody MEP a Nová Huť a již zmíněný Průmysl mléčné výživy (David, Pospíšil, Rotter, 1995, s. 7-8).

V dnešní době průmysl v Zábřehu upadá. Dříve existující továrny svůj provoz omezily nebo úplně zastavily. Pro nové investory není mikroregion Zábřežsko lákavou lokalitou. Pro investory také není dobrou vizitkou města od roku 2010 trvající spor s firmou Wanemi, která plánuje v Zábřehu postavit papírnu na výrobu vlnité lepenky a energetický zdroj, který bude na výrobu energie a páry z biomasy. Míra nezaměstnanost na konci roku 2012 dosáhla v okrese Šumperk 12,82% (Česká republika od roku 1989 v číslech, 2013). Podporu osamělých rodičů ve městě Zábřeh a okolí je možné spatřit v podporování sociálních služeb v rámci Komunitního plánování sociálních služeb Zábřežska, se kterými se blíže seznamujeme v následující podkapitole.

2.3 Význam mikroregionální sociální politiky pro osamělého rodiče

Význam lokálního prostředí, tj. prostředí s nímž přichází jedinec do kontaktu v každodenním životě je velmi důležitý. Prostředí zahrnuje přírodní kvality prostředí, instituce, vztahy, normy, hodnoty a vzory chování (Přadka, Knotová, Faltýsková, 2004, s. 24-25). Máme na mysli nejen život ve městě Zábřeh, ale také přímo vliv a možnosti prostředí na osamělého rodiče.

V Zábřehu začalo v roce 2004 Komunitní plánování sociálních služeb (KPSS). Touto metodou město zjišťuje poptávku uživatelů a nabídku poskytovatelů sociálních služeb. Komunitní plánování bere ohledy na místní specifika a potřeby jednotlivých občanů. Cílem je zajistit dostupnost sociálních služeb, zkvalitnění a udržitelnost sociálních služeb na Zábřežsku. Základními články koordinace sociálních služeb jsou Řídící skupina KPSS, čtyři pracovní skupiny KPSS a Realizační tým KPSS. Zájmy rodin, rodičů a dětí a mládeže prosazuje III. pracovní skupina s názvem Děti, mládež a rodina. Členy pracovní skupiny jsou zástupci poskytovatelů, uživatelů, zadavatelů sociálních služeb a veřejnost. Nejnovějším výsledkem procesu KPSS je vytvoření 2. komunitního plánu sociálních a navazujících služeb v Zábřehu na období 2012 – 2015, který byl 20. února 2013 schválen zastupiteli města Zábřeh (KPSS Zábřežsko, 2013).

Sociální služby na Zábřežsku můžeme dělit dle místa poskytování na ambulantní, terénní či pobytové. Základní rozdíl je v tom, kde je služba poskytována. U ambulantních služeb uživatelé dochází do specializovaných zařízení poskytovatele. Na Zábřežsku je

osamělým rodičům k dispozici Občanská poradna Zábřeh (ObP) nestátní neziskové organizace Charity Zábřeh, která poskytuje lidem v nepříznivé životní situaci informace o jejich právech, povinnostech a oprávněných zájmech. Svým klientům poskytuje bezplatné, nestranné, nezávislé a diskrétní poradenství (Katalog poskytovatelů sociálních a návazných služeb Zábřežska, 2012, s. 47). Charita Zábřeh je největším poskytovatelem sociálních služeb v mikroregionu Zábřežsko. Kromě poradenství může nabídnout osamělým rodičům v nouzi přijít si pro ošacení zdarma do Občanské poradny, pro základní potraviny do Potravinové banky, či za minimální poplatek zakoupit starší nábytek nebo elektrospotřebič ze skladu.

V Zábřehu jsou také provozována dvě rodinná centra neziskových organizací. Hnízdo – mateřské a rodinné centrum Zábřeh nabízí rodičům i rodinám aktivity od pondělí do neděle, kde je k dispozici herna pro děti a vzdělávací aktivity pro rodiče, např. besedy, přednášky, výuky angličtiny, a možnost zde trávit volný čas formou her, cvičením a tvořením (tamtéž, s. 46). Rodinné centrum Pivoňka je více specificky zaměřeno na děti s vývojovými problémy nebo ze slabšího sociokulturního prostředí. Rodičům zde personál poskytuje poradenskou činnost v oblasti vzdělávání a výchovy dětí. Rodiče mají možnost konzultovat s psychologem či speciálním pedagogem (tamtéž, s. 43).

Další dvě zařízení ambulantního typu v Zábřehu jsou nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (NZDM). Tyto zařízení jsou zaměřena na děti a mládež od 6 do 26 let se specifickými potřebami a u nichž došlo k narušení základních funkcí rodiny. Děti zde mohou trávit svůj volný čas a všestranně rozvíjet schopnosti, znalosti a dovednosti. Nízkoprahová centra usilují o snižování negativních dopadů nepříznivé sociální situace rodičů. V letošním roce mají obě zařízení neziskových organizací Dětský svět Zábřeh a Nitka z finančních důvodů omezený provoz a vzájemně se v provozní době doplňují. Nitka má provozní dobu v úterý a pátek, Dětský svět Zábřeh každý čtvrtek (tamtéž, s. 40, 45).

Další významnou sociální službou pro osamělého rodiče neziskového charakteru v Zábřehu je Fond ohrožených dětí (FOD). Fond ohrožených dětí pomáhá týraným, zanedbávaným, zneužívaným dětem, na což má uděleno pověření k sociálně-právní ochraně dětí. Pracovnice poskytují ambulantní i terénní služby. Podpora rodinám s dětmi v tíživé situaci je individuálně zaměřena na prevenci, odstranění ohrožení a zmírnění

dopadů ohrožujících situací na děti. Mezi konkrétní činnosti patří zvyšování schopností a dovedností při péči o děti a domácnost (tamtéž, s. 42).

Město Zábřeh se podílí na pomoci osamělým rodičům tím, že zřídilo a od roku 2012 provozuje Odbor sociálních věcí (OSV). Ten je členěn na Oddělení sociální péče a prevence (OSPP) a Oddělení sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD). Obě oddělení poskytují ambulantní i terénní služby. Oddělení sociální péče a prevence nabízí osamělým rodičům specializované sociální poradenství na prevenci a možnosti řešení při ohrožení sociálním vyloučením, nezaměstnaností, závislostí na návykových látkách, domácího násilí, apod. Pracovnice zprostředkovávají sociální služby a kontakty na poskytovatele. Pracovnice Oddělení sociálně-právní ochrany dětí se zaměřují na pomoc rodinám s dětmi, plní funkce opatrovníků nezletilých dětí při soudních jednáních, řeší výchovné problémy a trestnou činnost dětí a zprostředkovávají náhradní rodinnou péči (tamtéž, s. 13).

Kromě ambulantních a terénních služeb má OSV Města Zábřehu k dispozici dva byty pro osoby v krizi, včetně osamocených rodičů. Ubytování na Krizový byt (KB) je poskytováno na dobu nezbytně nutnou, maximálně na 10 dnů a to na základě okamžité potřeby. Sociální byt (SB) nabízí ubytování maximálně na jeden rok. O ubytování rozhoduje Rada města Zábřeh. U obou typů bytů je podmínkou ubytování trvalý pobyt žadatele v Zábřehu (tamtéž, s. 49).

Třetím typem sociálních služeb jsou pobytové služby, které jsou poskytovány v zařízeních, kde člověk po určitou dobu celodenně žije, např. azylové domy. Azylové domy nabízí služby sociální prevence, kterými se snaží zabránit vyloučení osob ze společnosti, překonat jejich nepříznivou sociální situaci a chránit společnost před nežádoucími společenskými jevy (Matoušek a kol., 2011, s. 94). V mikroregionu Zábřežsko je pouze jedno azylové zařízení, které poskytuje pobytové a další sociální služby osamělým rodičům. Ve městě Zábřeh je Domov pro matky s dětmi (DMD), azylový dům pro osamělé matky a otce.

Domov pro matky s dětmi v Zábřehu nabízí osamělým rodičům časově omezené zázemí a aktivizační programy. Cílem azylového domu je pomoci těhotným ženám a matkám\otcům v akutní nepříznivé bytové a sociální situaci, např. opouštějícím rodičům společnou domácnost po rozvodu či rozchodu, dále rodičům a těhotným odcházejících z výchovných zařízení, z nefunkčních nebo sociálně slabých rodin. Kapacita zařízení je 11

osamělých rodičů a 22 dětí. Tato sociální služba zabezpečuje určené cílové skupině tři činnosti: dočasné ubytování, pomoc při zvyšování právního povědomí a sociální informovanosti a podporu při zlepšování dovedností v oblastech péče o dítě, péče o domácnost, nakládání s finančními prostředky (Katalog poskytovatelů sociálních a návazných služeb Zábřezska, 2012, s. 41).

Dle našeho názoru je nejlepší pomocí osamělému rodiči dokázat propojit všechny nabízené služby a nabídnout tak komplexní pomoc dle individuálních potřeb uživatele a dle možností dostupných služeb. Mohlo by to být jednou z variant řešení, aby se azylový dům v Zábřehu nestal pro osamělého rodiče uzavřeným kruhem.

3 AZYLOVÝ DŮM JAKO UZAVŘENÝ KRUH

Jedním z hlavních problémů azylových domů, nejen těch pro osamělé rodiče s dětmi, jsou opakované pobyty, kdy se uživatelé po určité době vrací do azylových domů, nebo preferují životní styl azylové turistiky, kdy se stěhují z jednoho azylového domu do druhého bez snahy hledat jiný druh bydlení.

Domov pro matky s dětmi v Zábřehu začal fungovat již v roce 1992, kdy byl v té době třetím zařízením svého druhu na severní a střední Moravě. Před dobou účinnosti Zákona o sociálních službách žili v Domově pro matky s dětmi rodiče s dětmi do věku tří let. V praxi bylo běžné, že rodič dítěte, kterému se blížily třetí narozeniny, si pořídil dítě další, a tak mohl využívat služeb azylového domu po mnoho let. Až v roce 2007, kdy zákon omezil dobu poskytovaných služeb na dobu zpravidla jednoho roku se situace změnila. Nicméně uživatelé, jak už bylo výše uvedeno, si našli jiný způsob nepřetržitého či opakovaného využívání pobytové sociální služby a problém se nevyřešil.

Opakované pobyty v azylových domech pro osamělé rodiče úzce souvisí s původním prostředím, ze kterého uživatelé pochází. Salmon a Shackelford trefně vyjádřili, že vztahy v rodině jsou srdcem lidských životů (Salmon, Shackelford, 2007, 3). Většina uživatelů přicházejících do AD pochází z rodin nefunkčních nebo z ústavní výchovy. Někteří rodiče přechází přímo z dětského domova do azylového domu po dovršení plnoletosti a již s vlastními dětmi. Uživatelé, kteří se stěhují z jednoho azylového domu do druhého, tzv. kolující uživatelé, ztrácí motivaci v hledání jiného druhu bydlení. Často před koncem pobytu v azylovém zařízení, pouze žádají o poskytnutí pobytové služby v jiném zařízení. Někteří už na začátku pobytu oznámí, že se jinam než do jiného azylového domu stěhovat nehodlají. Domníváme se, že se jedná o závislost na sociálních službách a začlenění zpět do běžné společnosti je velmi komplikované.

3.1 Možnosti práce a pomoci osamělým rodičům v azylovém domě

Domov pro matky s dětmi matkám/otcům v nepříznivé bytové a sociální situaci zabezpečuje dočasné ubytování, kdy maximální doba pobytu v DMD činí zpravidla jeden rok. Ubytování je poskytování v sedmi samostatných obytných jednotkách o velikosti běžného bytu 1+1, které jsou vybaveny samostatnými kuchyněmi a koupelnami. Ve

druhém patře budovy jsou dostavěny další čtyři pokoje, které mají společné sociální zařízení a kuchyň. Uživatelé a jejich děti mají k dispozici hernu, vybavenou počítači s internetem, televizí, hračkami a společenskými hrami pro možnosti společného trávení volného času (Vinklerová a kol., 2013, s. 5-7).

Zařízení, kromě ubytování, nabízí pomoc při zvyšování právního povědomí a sociální informovanosti. Poradenství pro uživatele azylového zařízení poskytují v první řadě pracovníci těchto zařízení. Jejich kompetence jsou rozděleny dle jejich pracovního zařazení. V Domově pro matky s dětmi pracují vedoucí na plný pracovní úvazek, sociální pracovník na poloviční úvazek a čtyři pracovníce v sociálních službách v nepřetržitém provozu. Tato služba je realizována dvěma způsoby, formou skupinových aktivit a individuálních sezení. Využít pomoci mohou uživatelé jak ze strany sociální pracovníce (SP), tak ze strany pracovníků v sociálních službách (PSS) (Vinklerová a kol., 2013, s. 38).

Možnosti práce SP s uživateli

Forma individuálních sezení

Uživatelé mají možnost využít poradenství sociální pracovníce. Individuální sezení probíhají dle potřeby uživatele, nejméně však 1x za 3 měsíce, kdy společně revidují a tvoří nové individuální plány (IP) dle aktuální situace. Poradenství se sociální pracovnící probíhá v kanceláři DMD, popř. v pokoji uživatele. Sezení se domlouvá předem a ústní formou na maximálně 0,5 hodiny. Společně řeší problematiku sociálních dávek, zaměstnání, dluhů a exekucí, sepisují návrhy a žaloby k soudu, splátkové kalendáře, atd. Uživatel má také v případě potřeby možnost využít doprovod nebo pomoc při telefonické komunikaci s třetí stranou. V případě vážnějších problémů a nutnosti dalšího řešení s odborníkem, sociální pracovníce doporučí, popř. domluví odborné poradenství ve spolupracující organizaci, která se zabývá přímo dluhovou problematikou (např. ObP Zábřeh).

Forma skupinových aktivit

Uživatelům jsou nabízeny kurzy ke zvyšování informovanosti a znalostí ve věcech svého finančního zajištění, zamezení prohlubování zadluženosti, vyšší úspěšnosti na trhu práce (př. kurzy o dluzích). Skupinové aktivity probíhají minimálně 1x za čtvrtletí a jsou vedeny lektory (profesionály v daném oboru). Kurzy plánuje a organizuje vedoucí a sociál-

ní pracovníce na základě potřeb a přání uživatel. Vzdělávací kurzy probíhají ve společenské místnosti DMD. Při kurzech je možné využívat: flip-chart, fixy, nástěnku, počítač (PC) a notebooky (NB), dataprojektor, atd. Lektor má možnost se předem domluvit, jaké pomůcky bude potřebovat a co je nutné nachystat. Je v zájmu uživatelů, aby se kurzů účastnili. Pokud se z odůvodněných důvodů (lékař, úřady, zaměstnání) nemůže uživatel zúčastnit kurzu, je povinen se předem omluvit kterékoliv pracovníci DMD.

Na každém setkání kurzu je vedena prezenční listina, na kterou zúčastnění uživatelé podpisem stvrdí svou účast. Po ukončení celého kurzu sociální pracovníce vypracuje anotaci, která je založena k plakátu a prezenčním listinám do složky Individuálního projektu Olomouckého kraje (IPOK), ze kterého čerpá DMD dotaci (tamtéž, s. 9).

Možnosti práce PSS s uživateli

Uživatelé se svými klíčovými pracovníci IP rozpracovávají své individuální úkoly např. hledání bydlení, práce, vyřizování dávek a jiných záležitostí dle potřeby, přípravy jídel, svou současnou finanční situaci, na kterých dále pracují (Bicková, Černá a další, 2011, s. 90). Společně se snaží najít rezervy, rozvrhnutí financí na měsíc, strategii nákupů (co, za kolik, na jak dlouho), tak aby se uživatelé naučili předpokládat své příjmy a výdaje a následně s nimi hospodařit. Sociální práce je poskytována v kanceláři nebo v pokoji uživatele, dle domluvy pracovníce a uživatele. Četnost a časové rozpětí je dle potřeby uživatele, nejméně však 1x za týden.

Pracovnice se snaží ukázat uživateli nové možnosti a způsoby řešení jeho problémů a motivovat ho, aby před problémy nezavíral oči. Tento způsob práce je totožný s názorem, že demografické a kulturní charakteristiky mohou ovlivňovat motivaci nepřímo přes schopnosti osoby. (Grusec, Hastings, 2007, s. 669).

Prostředek práce s uživateli

Základním prostředkem práce s uživateli je individuální plánování. Provádí se s každým uživatelem služby a zaručuje poskytování služby takovým způsobem, aby byla v souladu s jeho zájmy, potřebami a schopnostmi. Na individuální přístup je brán zřetel ve všech součástech služby. Služba je plánována s uživatelem, který má při vytváření plánu „hlavní slovo“. Poskytovaná služba a její plánování je založena na schopnostech uživatele, nikoli na jeho omezeních nebo omezeních společnosti. Plán určuje, čeho chce uživatel

prostřednictvím služby dosáhnout a to v dlouhodobém i krátkodobém časovém horizontu (Bicková, Černá a další, 2011, s. 73).

Individuální plán (IP) slouží jako podklad individuální sociální práce s uživatelem. Slouží jako pomůcka pro stanovování cílů a zhodnocení jejich dosahování v průběhu poskytování služby. Na jeho sestavování se podílí uživatel, klíčový pracovník (KP), kterým je jedna z pracovníků v sociálních službách, a konzultant (K), kterým je sociální pracovníce pro všechny uživatele (Vinklerová a kol., 2013, s. 30). Vzor formuláře individuálního plánu najdeme v příloze P III.

Uživatel (UŽ) je vždy hlavním aktérem plánování služby. Pravidelně se účastní tvorby individuálních plánů. Mimoto má možnost řešit po dohodě svou situaci s klíčovým pracovníkem i konzultantem (vždy ale v souladu s jeho individuálním plánem, který si stanovil). V případě, že chce uživatel svého klíčového pracovníka změnit, je to možné a to s přihlédnutím k individuálním vlastnostem uživatele a jeho dosavadním vztahům vůči klíčovými pracovníkům. Lze tak učinit na žádost uživatele, kterou následně řeší konzultant. Ten informuje klíčového pracovníka, určí jeho nástupce a o změně provede záznam do složky uživatele s uvedením důvodu změny (Vinklerová a kol., 2013, s. 30).

Klíčový pracovník (KP) má na starosti individuální sociální práci s uživatelem. Zpracovává s konkrétním uživatelem individuální plán, vede písemnou dokumentaci své práce s uživatelem, kterou zakládá do složky uživatele. Dle potřeby zaznamenává pokroky i neúspěchy v naplňování cílů. Podporuje uživatele k větší samostatnosti v plnění úkolů. Pracuje společně s uživatelem na rozvoji jeho schopností a dovedností pro jeho lepší zapojení do společnosti způsobem, který je dle jeho představ a je zároveň pro společnost přijatelný. Dává uživateli vyváženou a reálnou zpětnou vazbu. Snaží se uživatele co nejvíce motivovat k uspokojování vlastních potřeb. Dodržuje etický kodex pracovníků a chrání jeho osobní údaje. Předává konzultantovi informace o vývoji práce s uživatelem, jehož je klíčovým pracovníkem (tamtéž, s. 30).

Konzultant (K) je sociální pracovník podílející se na poskytování služby. Spolupracuje s klíčovým pracovníkem na individuální sociální práci, záznamech a průběžném hodnocení. Poskytuje mu odborné vedení a účastní se závěrečného hodnocení individuálního plánu. Tvoří první individuální plán s uživatelem před sepsáním smlouvy, pokud je to možné, tak i za přítomnosti KP. Účastní se schůzek klíčového pracovníka s uživatelem, na kterých se stanovuje, reviduje nebo probíhá závěrečné hodnocení individuálního plánu. Zastupuje klíčového pracovníka v době jeho nepřítomnosti.

Spolupracuje na plnění některých úkolů stanovených v individuálním plánu. Poskytuje klíčovému pracovníkovi zpětnou vazbu ohledně jeho komunikace a práce s uživatelem, a pokud je to možné, nabízí mu jiný pohled na řešení jeho situace (tamtéž, s. 31).

Při práci s uživateli jsou důležité také vlastnosti a postoje pracovníků v sociálních službách. Aby pracovník byl dobrý pomáhajícím je nutné jeho sebeuvědomění a neustálý vývoj. Nástrojem pro vývoj pracovníků jsou jak vzdělávací kurzy, tak supervize. Právě supervize ukazuje pracovníkovi jeho možnosti, nové způsoby práce i pohledy na danou problematiku, učí ho rozpoznávat a bránit se přetížení stresem a předcházet tak vyhoření (Hawkins, Shohet, 2004, s. 32-33). Možnosti, formy i prostředky práce pracovníků s uživateli v Domově pro matky s dětmi v Zábřehu jsou zakotveny v Zákonu o sociálních službách. Domníváme se však, že zda bude pro uživatele poskytovaná služba odrazovým můstkem do fungujícího života či jeho opakovaným domovem, záleží v první řadě na uživateli samotném.

3.2 Legislativní překážky

Zřizování a provoz pobytové sociální služby se do roku 2013 řídí zákonem 108/2006 Sb., o sociálních službách a vyhláškou 505/2006 Sb., s pozdějším zněním č. 391/2011 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Dne 4. 10. 2013 byla ve Sbírce zákonů uveřejněna novela č. 313/2013 Sb., která mění zejména dotace na poskytování sociálních služeb.

Stejně tak předpoklady pro výkon odborné činnosti v Domově pro matky s dětmi Zábřeh jsou dány zákonem.

Změny v sociálních dávkách v posledních letech jsou pro uživatele i sociální zařízení také spíše ohrožením než pomocí. Za poslední dva roky změny nepřinesly nic užitečného. Od ledna 2012 byl zrušen Sociální příplatek. Mezi uživatele tato změna přinesla pouze strach, že přijdou o své peníze, kdy až do poslední chvíle nebyli o změnách uživatelé ani pracovníci úřadů dostatečně informováni. Důvodem této změny byla dle vysoce postavených osob v naší politice úspora financí. Důsledkem ovšem byl pouze ten, že dávka se zrušila a stejné peníze jsou stejným uživatelům i nadále vypláceny v jiných dávkách Hmotné nouze (HN), např. Příspěvek na živobytí, Doplatek na bydlení (Zákon o sociálních službách, 2006).

Další velkou změnou nejen pro osamělé rodiče bylo zavedení Karet sociálních systémů, tzv. sKaret. Opět důvodem zavedení této novinky měla být úspora financí. Informace se během roku několikrát měnily, ať už co se týče dobrovolnosti k této kartě, k cílové skupině uživatel a dávek, poplatků atd. Ani sociální pracovníci na úřadech práce či zařízeních neměli dostatek informací pro své klienty či uživatele. Zásadní problémem bylo, že sKarty nebyly do konce roku 2012 exekučně chráněny a pracovníci museli individuálně řešit, aby výplata dávek byla nadále posílána na poštovní poukázku. Dalším nedostatkem byla povinnost mít účet u České spořitelny, přestože příjemce měl účet vlastní, na který chtěl dávku posílat. Pro lidi s nízkým příjmem byl také nepříjemný fakt, že původní služby spojené s sKartou byly zpoplatněny, např. sledování zůstatku na účtu či výběry z bankomatu (kromě prvního). V základu byl nápad sKaret dobrý, ale nebyl promyšlený do základů a lidem přinesl víc nepříjemností než užitku. *Nový zákon, který ruší projekt sKaret sloužících pro výplatu sociálních dávek, vstoupil v platnost dnes - 1. listopadu 2013. Od dnešního dne po dobu šesti měsíců se vypořádají všechny procesy tak, aby projekt sKaret skončil k 30. dubnu 2014.* (sKontakt, 2013)

Na konci loňského roku přišla další změna, tentokrát problematická zejména pro zřizovatele sociálních služeb, že dávka Doplatek na bydlení bude zasílána přímo uživateli a ne na účet zařízení. Toto opatření bylo schváleno z důvodu zneužívání peněz různými neregistrovanými ubytovny, které si udělají ze sociálních dávek výnosný obchod. Není nám známo, jaký efekt způsobila tato změna na cílených ubytovnách. U registrovaných služeb však způsobila zařízením navyšování dluhů za poskytované sociální služby. V Domově pro matky s dětmi v Zábřehu zajistilo zasílání dávky na bydlení přímo do rukou uživatelek, že jen v měsíci březnu 2014 použily dávku na bydlení pro své potřeby čtyři matky a poskytované služby již neměly z čeho uhradit. Pokud nebude zařízení zajištěné dotací, např. z Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV) nebo z IPOKu, může být tento způsob pro zařízení likvidační (Zákon o sociálních službách, 2006).

Tento způsob také vede uživatele k větší nezodpovědnosti, protože v praxi je běžné, že přestože peníze utratí, další měsíc si může o Doplatek na bydlení požádat znovu a jinde. Také zařízení jsou bezbranná. Pokud neplatícímu uživateli vypoví smlouvu z důvodu porušování provozního řádu, je povinen ho po půl roce znovu ubytovat, přestože dluh nezaplatil ani nemá snahu ho splácet. Podmínka zřizovatele, že by s dlužníkem znovu

nepodepsal smlouvu, je nezákonná a zřizovateli v případě této praxe hrozí sankce až 50 000,- (Zákon o sociálních službách, 2006).

Když vezmeme problematiku z jiného úhlu, považujeme za jednu z legislativních překážek pracovníků v sociálních službách neuspokojivé platové podmínky. Přestože je dle vyhlášky průměrná mzda pro rok 2014 ve výši 25 942 Kč (Vyhláška č. 293/2013 Sb, 2013), pracovníce v sociálních službách v Domově pro matky s dětmi, jehož je zřizovatelem a poskytovatelem Město Zábřeh, nemají ani s praxí do 19ti let poloviny uvedené průměrné mzdy. Pracovnice v sociálních službách spadají do platové třídy 5 a 6, přičemž minimální vzdělání je výuční list. Sociální pracovník, kde je minimální vzdělání z vyšší odborné školy, má platovou třídu 9. Ani ten s praxí více jak 30 let nedosáhne na průměrnou mzdu, viz. Platové zařazení pracovníků v sociálních službách dle vzdělání a praxe v tabulce níže (Dočkal, 2014). Domníváme se, že tento fakt je pro pracovníky maximálně nemotivující, a dokud se situace nezmění, nebude tato práce oceněná a tyto pozice nedosáhnou prestiže ani na trhu práce.

Tabulka č. 1. Platové zařazení pracovníků v sociálních službách dle vzdělání a praxe (Dočkal, 2014)

Délka praxe	Platový stupeň	Platová třída									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
do 1 roku	1	6550	7110	7710	8350	9060	9830	10660	11570	12550	13620
do 2 let	2	6790	7370	8000	8670	9400	10200	11060	12000	13030	14130
do 4 let	3	7050	7650	8300	9000	9770	10580	11480	12460	13520	14670
do 6 let	4	7320	7940	8620	9340	10140	10990	11920	12930	14040	15230
do 9 let	5	7600	8240	8950	9690	10520	11400	12370	13420	14570	15810
do 12 let	6	7890	8550	9290	10070	10920	11840	12840	13930	15120	16410
do 15 let	7	8190	8890	9640	10450	11340	12280	13330	14450	15690	17030
do 19 let	8	8500	9230	10000	10840	11770	12750	13830	15000	16280	17670
do 23 let	9	8820	9580	10390	11260	12220	13230	14360	15570	16900	18350
do 27 let	10	9150	9940	10780	11680	12680	13730	14910	16160	17540	19040
do 32 let	11	9510	10320	11190	12120	13160	14250	15480	16770	18200	19760
nad 32 let	12	9870	10720	11620	12580	13660	14780	16070	17400	18890	20510

Dne 1. ledna 2014 vstoupila v účinnost novela Zákona o sociálních službách č. 313/2013 Sb. Přestože poskytovatelé očekávali tuto novelu s nadějí, žádné velké změny na poskytování pobytových zařízení sociální prevence, tj. u azylových domů, se nekonaly. Zásadní změnou je přechod zodpovědnosti na dotace z Ministerstva práce a sociálních věcí na kraje. Nicméně u této změny novela prodloužila účinnost o jeden rok, účinná tedy bude až od 1. 1. 2015. Další změny novely se týkají podmínek registrace sociální služby, změn ve standardech a inspekcích, v pojmu poradenství, ve vykazování dat o poskytovaných

sociálních službách, v povinnostech poskytovatele mít smluvně upravený způsob vyúčtování úhrad za služby, v kompetencích Ministerstva práce a sociálních věcí o oblastech sociální práce a započítání konferencí do hodin vzdělávání pracovníků v sociálních službách. Větší rozsah změn přinesla novela spíše pro zařízení a uživatele služeb sociální péče (Novela č. 313/2013 Sb., 2013). Očekávání, zda novela přinese změny praktického charakteru, např. odlehčení administrativních nároků na provoz sociálních služeb, se nenaplnilo.

Legislativní překážky přinesly i pozitiva, že si sociální služby na Zábřežsku pomáhají. Domov pro matky s dětmi v Zábřehu spolupracuje s dalšími organizacemi, např. s orgány sociálně-právní ochrany dětí, s Charitou Zábřeh, s Fondem ohrožených dětí, nízkoprahovými zařízeními, ale také se školami. Spolupráce všech druhů a forem sociálních služeb je nesmírně důležitá. Pokud se ovšem nezmění systém, nikdy nedosáhneme vytyčeného cíle. Dokud bude pro dlouhodobě nezaměstnané výhodnější být na úřadu práce než v práci, žádná motivace nepomůže. Stejně je to s bydlením i s finanční gramotností. Dokud bude výhodné žít na dluh a mít jisté bydlení v azylových domech, nebudou chtít uživatelé sociálních služeb změnu. A v neposlední řadě, pokud budou mít sociální pracovníci do kapsy hlouběji než uživatelé, o které pečují, nikdy nebudou sociální služby přechodnou stanicí ale tou cílovou, kde je výhodné žít na účet společnosti.

3.3 Příčiny neúspěchu v působení na uživatele

Problematika osamělých rodičů je závažný problém, protože trh práce má pro ně omezené možnosti. Bez práce u těchto lidí vzniká závislost na sociálních dávkách, nemožnost ušetřit na kauci na vlastní bydlení. Důsledkem toho tito lidé kolují pro azylových domech a děti vyrůstají ve stále se měnícím prostředí, v každoročním stěhování, střídání škol a nemožnosti najít si stálé kamarády – vrstevníky. Jedním ze základních problémů uživatelů Domova pro matky s dětmi je ztráta motivace. Ve většině případů si tito uživatelé sáhnou až na dno svých možností a přesto to nestačí, aby se postarali o rodinu, o práci, bydlení. Často, když se tito lidé dostanou do pobytového zařízení pro osamělé rodiče s dětmi, jsou ve velmi špatném psychickém stavu, nedokáží si sami vyřídit potřebné náležitosti např. na úřadech, celkově si nevěří.

Praxe v Domově pro matky s dětmi vypadá tak, že první tři měsíce v pobytovém zařízení nechávají pracovníce, aby se uživatelé zklidnili. V této době pomáhají klientům, aby si zařídili potřebné a nejakutnější záležitosti, např. nový občanský průkaz, sociální dávky, žádosti k soudům, praktické a dětské lékaře ve městě, atd. Po této době začínají zaměstnanci s uživateli naplno pracovat na jejich krátkodobých cílech dle individuálních plánů a vést je tak k naplnění jejich cílů dlouhodobých. Úkolem pracovníků je znovu uživatele nasměrovat, motivovat, poradit tak, aby se rodiče opět postavili na vlastní nohy a byli schopni se samostatně postarat o své děti. Třemi základními problémy uživatelů je hledání vhodného bydlení, práce a řešení své finanční situace – dluhů.

Problematika bydlení

Bydlení je zásadním úkolem pro všechny uživatele azylového domu pro osamělé rodiče s dětmi. V tomto typu bydlení, tzv. bydlení zvláštního určení, mají klienti nárok na dávku Hmotné nouze Doplatek na bydlení. Většina uživatelů Domova pro matky s dětmi v Zábřehu měsíčně hradí za poskytované služby právě z této státní dávky. Ke březnu 2014 pouze jeden uživatel z jedenácti si hradil poskytované služby z příjmů ze zaměstnání, jeden uživatel z invalidního důchodu, ostatní z dávek Hmotné nouze (Interní informace DMD, 2014).

Na dávku na bydlení by uživatelé dosáhli také v případě, že by našli pronájem s možností trvalého bydliště. Pak by měli nárok na dávku SSP Příspěvek na bydlení. Zde narážíme na první problém. Mnozí pronajímatelé bytu trvalé bydliště na adrese pronájmu dát nechtějí. V tom případě pak žadatel na dávku na bydlení ztrácí nárok. Dalším problémem je kauce. Pronajímatelé nemovitosti před nastěhováním žádají složení kauce. Výše kauce je rozdílná dle velikosti bytu, vybavení, dle uvážení majitele (přibližně částka trojnásobku nájmu). I uživatelé azylového domu, kteří jsou schopni měsíčně platit nájem, nejsou schopni si ze sociálních dávek na kauci ušetřit.

Kromě finanční problematiky spojené s bydlením jsou problémy sociálně-psychologického rázu, kdy se uživatelé obávají sociální izolace a opětovné nezvládnutí svých problémů. Při delším manželství, partnerství se stávají vztahy mimo rodinu povrchní a nestabilní. Po rozpadu manželství, partnerství zůstávají rodiče na problémy sami,

v případě jejich nezvládnutí končí v azylovém domě (Marek, Strnad, Hotovcová, 2012, s. 34-35).

V Domově pro matky s dětmi mají uživatelé personál nepřetržitě k dispozici. Pracovním si mohou ulevit, postěžovat, požádat o radu, nejsou na problémy sami. V případě stěhování zpět do běžného bydlení se vracejí do společnosti, kde budou opět sami. Možností jsou sociální byty, jako mezistupeň mezi azylovým domem a běžným bydlením. V Zábřehu je pouze jeden sociální byt, který je stále obsazen, a tento počet je pro město nedostatečný. V rámci Komunitního plánování sociálních služeb ve městě Zábřeh je zřizování dalších sociálních bytů na programu s představiteli města Zábřehu (KPSS Zábřežsko, 2013).

Problematika práce

Druhým velkým problémem osamělých rodičů je nezaměstnanost. Jednou z příčin neúspěchu jsou předsudky. Zaměstnavatelé tyto osoby odmítají právě proto, že jsou na výchovu dětí sami, bez pomoci druhého rodiče. Osamocení rodiče, zejména matky po rodičovské dovolené, mají nedostatečnou nebo žádnou praxi. Zde je častým problémem, že osamělí rodiče ani nemohou vzít práci ve vícesměnném provozu. Pokud nemají rodinné příslušníky, kteří by jim byli ochotni děti hlídat, nemohou tuto práci vykonávat. Nesmíme také zapomínat na výši dosaženého vzdělání. Pokud má uživatel alespoň výuční list, má mnohem vyšší naději na získání zaměstnání, než v případě vzdělání základního. Také rekvalifikace je další možností k získání práce (Matoušek, Kolářková, Kodymová, 2010, s. 46).

U dlouhodobé nezaměstnanosti je velkým problémem ztráta motivace, kdy uživatelé zpohodlní, přestanou práci hledat a spokojí se se sociálními dávkami. Dle Homoly mezi základní motivy, které se jinak označují jako sociální nebo sekundární, patří základní potřeby sociálního kontaktu, uplatnění, prestiže a vlastnictví. Potřeby lidí ovšem neurčují bezprostředně chování. Chování zprostředkovává psychika, která se utváří ve společenských podmínkách, ve kterých žijí, a ve skupinách, jichž jsou členy. Tento názor nám vysvětluje, že důvodem dlouhodobé nezaměstnanosti a ztráty motivace k dalšímu hledání může být okolí, kdy uživatel zapadne do kolektivu nezaměstnaných včetně

ostatních uživatel v azylovém domě pro osamělé rodiče, stejně tak rodina a prostředí, ze kterého uživatel pochází (Homola, 1977, s. 177).

V praxi v Domově pro matky s dětmi v Zábřehu pracovníce neřeší hledání zaměstnání se všemi uživateli. Pokud mají malé dítě a jsou na rodičovské dovolené, která ještě nějakou dobu potrvá, zaměřují se spíše na péči o dítě a o domácnost. V ostatních případech intenzivně spolupracují na tom, aby si uživatelé aktivně práci hledali. Pracovnice pomáhají s uživateli sepsat životopisy, poradí kam je roznést, motivují je, aby se chodili opakovaně informovat na volná pracovní místa na úřadech práce, na internetu, ale hlavně přímo ve firmách. Uživatelům jsou také doporučovány dobrovolnické práce, které jsou sice neplacené, ale nezaměstnaný tak alespoň neztrácí pracovní návyky.

Dluhová problematika

Velkým problémem současné doby a nejen naší cílové skupiny osamocených rodičů jsou dluhy. Uživatelé přicházející do zařízení jen výjimečně přiznají, že mají problémy se splácením dluhů nebo exekuce. Přitom čas zde hraje významnou roli, kdy včasným jednáním s věřiteli mohou ještě předejít možným exekucím nebo naopak apelovat na promlčecí lhůty. Nedostatek finančních prostředků přináší omezení v možnostech prožívání volného času a omezení sociálních kontaktů. To vede k sociální izolaci a může být příčinou sociálního vyloučení. Mezi rizikové skupiny rozhodně patří osamělí rodiče, hlavně ženy (Matoušek, Kolářková, Kodymová, 2010, s. 47). Uživatelé v Domově pro matky s dětmi mají často tak vysoké dluhy, že jsou si vědomi, že je nejsou schopni do konce života uhradit. To je pro jejich další posun v životě velmi nemotivující. Ve většině případů uživatelé problémy s dluhy odmítají řešit.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Výzkum v rámci praktické části je věnován skupině osamělých rodičů, kterých se exkluze uživatel Domova pro matky s dětmi v Zábřehu nejbližší dotýká. K vytvoření výzkumného problému a výzkumných otázek docházelo postupně při mé práci v azylovém domě. Výzkumný problém se přímo dotýkal uživatelů – osamocených rodičů sociálních služeb v pobytovém zařízení sociální prevence. Výzkumný problém byl formulován jako příčiny exkluze uživatel Domova pro matky s dětmi v Zábřehu.

4.1 Cíle výzkumu

Cílem výzkumu této diplomové práce je snaha o prohloubení poznatků o problematice osamělých rodičů. Cílem výzkumu je zjistit, jaké jsou příčiny exkluze uživatelů Domova pro matky s dětmi v Zábřehu, a na základě zjištěných informací od respondentů navrhnout pro praxi možná doporučení, která by mohla být nápomocná k odhalení příčin problémů osamělých rodičů.

Pro naplnění cíle výzkumu byly stanoveny dílčí cíle (DC), které byly nápomocné při hledání odpovědí u problematiky osamělých rodičů:

DC1: Objasnit, jaké jsou nejčastější důvody využití sociálních služeb v Domově pro matky s dětmi v Zábřehu.

DC2: Odhalit, jaké předpoklady uživatelů mají vliv na umístění v azylovém domě.

DC3: Zachytit postoje a motivace uživatelů ke vzdělání a zaměstnání.

DC4: Rozkrýt příčiny neúspěchů při hledání práce a bydlení.

4.2 Druh a metody výzkumu

Pro tuto diplomovou práci byl zvolen kvalitativní druh výzkumu, z důvodu získání názorů konkrétních lidí u malého počtu respondentů. Domníváme se, že tento druh výzkumu je vhodnější z důvodu osobního kontaktu s respondenty a využití informací při

výkonu sociální práce v azylovém domě v Domově pro matky s dětmi Zábřeh, kde jsem čtyři roky pracovala jako sociální pracovníce.

Záměrným výběrem byl zvolen výzkumný vzorek z uživatelů Domova pro matky s dětmi v Zábřehu. Pro výzkum bylo vybráno 5 uživatelů. Všichni respondenti – uživatelé jsou osamělí rodiče s dětmi využívající v současné době sociálních služeb v pobytovém zařízení. *U kvalitativního výzkumu jde o výběr záměrný. Nikdy se tu nepoužívá náhodný výběr, který je typický pro kvantitativní výzkum. Záměrný výběr je potřebný proto, aby vybrané osoby byly vhodné, tj. aby měly potřebné vědomosti a zkušenosti z daného prostředí. Jen tak mohou podat informačně bohatý a pravdivý obraz o něm.* (Gavora, 2000, s. 144)

Metodou výzkumu byl použit polostrukturovaný rozhovor. Respondenti odpovídali na předem připravené většinou otevřené otázky, které byly během rozhovoru různě upravovány a měněny. V kvalitativním výzkumu je tento sběr informací je považován za nejčastěji používanou metodou a hojně se využívá pojmu hloubkový rozhovor (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 159). Dle Miovského je polostrukturovaný rozhovor považován za téměř ideální nástroj ke sběru dat, protože řeší nevýhody plně strukturovaného i nestrukturovaného rozhovoru. Nevýhodou je, že vyžaduje větší náročnost na technickou přípravu (Miovský, 2006, s. 159).

Tématické okruhy a příklady otázek

Informace o respondentovi

Jaké je Vaše pohlaví?

Kolik je Vám let?

Jakou máte představu o svém budoucím životě?

Rodina respondenta

V jaké výchově jste vyrůstal/a?

V jaké rodině jste vyrůstala?

Bydlel jste někdy v dětství v AD?

Jaký je Váš nynější rodinný stav?

Máte děti? Kolik a jaký je jejich věk?

Vzdělání

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

V jakém oboru jste vzdělán/a?

Jaký význam má pro Vás vzdělání?

Jaký vztah mají Vaše děti ke vzdělání?

Zaměstnání

Jaký je Váš nynější pracovní stav?

Jak dlouho jste zaměstnán/nezaměstnán?

Domníváte se, že je v mikroregionu Zábřežsko dostatek pracovních příležitostí?

Jak obtížné je podle Vás získat práci v mikroregionu Zábřežsko?

Preferujete jakékoliv zaměstnání v místě bydliště, nebo dáváte přednost Vámi zvolenému zaměstnání za cenu dojíždění?

Co Vás omezuje při hledání práce?

Bydlení

Je podle Vás snadné získat v mikroregionu Zábřežsko bydlení?

Jaké se Vám zdají ceny pronájmů v mikroregionu Zábřežsko?

Co Vás omezuje v hledání bydlení?

Co by Vám pomohlo v hledání bydlení?

Kde jste bydlel/a předtím, než jste začal/a využívat sociální služby AD?

Azylový dům

Jak dlouho bydlíte v azylovém domě Domov pro matky s dětmi?

Co bylo příčinou ubytování v AD?

Pokolikáté využíváte sociální služby v Domově pro matky s dětmi Zábřeh?

Bydlel/a jste i v jiném azylovém domě? Kolik jich bylo?

Jaké podpory se Vám v Domově pro matky s dětmi dostává?

Jakou podporu byste si představoval/a?

4.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek byl vybírán záměrným způsobem mezi uživateli Domova pro matky s dětmi Zábřeh. Hlavní kritérium výběru bylo aktuální poskytování sociálních služeb v Domově pro matky s dětmi v Zábřehu. Dalším kritériem výběru byl opakovaný pobyt v azylovém zařízení. Z uživatelů bylo vybráno 5 osob, u kterých se domníváme, že jde o typický vzorek uživatelů, ale zároveň se mezi nimi objevují rozdíly v rodinném zázemí i pohledu na danou problematiku. Výzkumný vzorek tvoří pouze ženy. Všech pět žen mají ve své péči minimálně jedno dítě. Ve výběru není žádný muž – otec ani těhotná bezdětná žena. Z důvodu ochrany osobních a citlivých údajů byla všechna jména respondentek i další jména použita v rozhovorech změněna a jednotlivým respondentům byly v textech přiřazeny zkratky.

Charakteristiky respondentů

Anna, 40 let:

- Pochází z funkční rodiny, 1 syn (14 let),
- nejvyšší dosažené vzdělání: základní, nyní zaměstnána, dluhy z půjček
- druhý pobyt v azylovém zařízení (Šumperk, Zábřeh),
- při rozhovoru strnulá, navazovala oční kontakt, často nenechala dopovědět otázku a skákala do řeči.

Blanka, 21 let:

- Pochází z nefunkční rodiny, poté ústavní výchova, 10 let v pěstounské péči strýce, 1 syn (7 týdnů),
- nejvyšší dosažené vzdělání: vyučení, nyní rodičovská dovolená,
- první pobyt v azylovém zařízení pro osamělé rodiče, předtím dva pobyty v azylovém domě pro muže a ženy,
- při rozhovoru byla spontánní, oční kontakt přiměřený, odpovědi promýšlela.

Vendula, 26 let

- Pochází z nefunkční rodiny, poté ústavní výchova, 4 synové (7, 6, 4, 2), gravidní,
- nejvyšší dosažené vzdělání: základní, nyní rodičovská dovolená, vysoké dluhy na komunálních odpadech,
- sedmý pobyt v azylovém zařízení (Šumperk, Zábřeh),
- při rozhovoru byla roztěkaná, oční kontakt přiměřený, přehnaná neverbální komunikace.

Eva, 32 let

- Pochází z nefunkční rodiny, 2 děti: syn (11 let, v péči otce), dcera (1 rok)
- nejvyšší dosažené vzdělání: základní, invalidní důchod, rodičovská dovolená,
- druhý pobyt v azylovém zařízení (Kroměříž, Zábřeh),
- při rozhovoru byla ostražitá, oční kontakt přehnaný, ověřování správnosti odpovědí, minimální neverbální komunikace.

Soňa, 29 let

- Pochází z neúplné rodiny, 2 synové (11 let, 2 roky)
- Nejvyšší dosažené vzdělání: základní, rodičovská dovolená, vysoké dluhy a exekuce z půjček,
- druhý pobyt v azylovém zařízení (Ostrava, Zábřeh),
- při rozhovoru ostrá, oční kontakt minimální, časté grimasy.

4.4 Časový harmonogram

Stanovení cíle výzkumu	15. 10. 2013
Příprava výzkumného projektu a sestavení dotazníků pro rozhovory	3. – 28. 2. 2014
Dotazování respondentů	15. – 16. 3. 2014
Zpracování výsledků výzkumu	1. – 7. 4. 2014
Shrnutí výsledků výzkumu	8. – 9. 4. 2014

4.5 Průběh výzkumu

Potencionální respondenty jsem nejprve oslovila s žádostí poskytnutí rozhovoru. S respondenty, kteří souhlasili s rozhovorem, jsem si domluvila termín rozhovoru na 15. a 16. března 2014 a přibližný čas. Respondenti si mohli zvolit místo, kde se rozhovor uskuteční a kde mají zajištěno soukromí. Jedna respondentka zvolila kancelář v AD, jedna obytnou jednotku, ostatní respondentky zvolily zahradu Domova pro matky s dětmi v Zábřehu. Respondenti byli předem seznámeni s tématem a cílem výzkumu. Seznámila jsem je také s pravděpodobnou délkou rozhovoru, která byla průměrně kolem deseti minut.

Získávání dat proběhlo v Domově pro matky s dětmi Zábřeh formou rozhovoru. Tyto rozhovory byly anonymní z důvodu ochrany osobních dat a citlivých údajů. Dotazovaní uživatelé souhlasili se zvukovou nahrávkou, tudíž rozhovory byly zaznamenávány na zvukové zařízení - diktafon. Dále bylo využito metody pozorování a využity informace získané díky práci v Domově pro matky s dětmi Zábřeh.

5 ANALÝZA ÚDAJŮ

Získaná data byla zpracována pomocí otevřeného kódování po doslovné transkripci nahrávek rozhovorů (transkripce rozhovorů se všemi respondenty jsou přílohou P IV), kdy důležitým pasážím (slovům, slovním spojením, popř. celým větám) byly přidělovány rozličné kódy. Dle Hendla jde o první průchod daty. Dále se kvalitativní materiál transformuje a interpretuje s cílem zachytit smysluplně celistvost zkoumaných jevů a případů sociálního světa. Při kvalitativní analýze jde o systematické organizování dat s cílem odhalit témata. Důležité je neztratit cíl kódování při tématickém rozkrývání daného textu (Hendl, 2008, s. 247).

Nahrávky jsem se snažila přepsat co nejpřehledněji. Z tohoto důvodu jsem se při prepisu rozhovorů držela stanovených pravidel. Písmenem **T** jsem označila veškerou citaci ze strany tazatele, písmenem **R** odpovědi respondentů. Vzniklé kódy jsme seskupili do odpovídajících kategorií. Otázky a odpovědi jsou psány vždy na novém řádku. Pro větší přehlednost jsou navíc otázky zvýrazněny tučným písmem. Z důvodu anonymity uživatelů Domova pro matky s dětmi jsem všem respondentům změnila jména.

Při zpracování doslovné transkripce jsem přiřazovala kódy u jednotlivých slov, slovních spojení nebo větách, které jsem uznala za významné pro tento výzkum. Získané kódy jsem následně uspořádala do tématických celků a ty rozčlenila do kategorií. Každá kategorie tak dostala svůj seznam kódů a byla následně interpretována. Konkrétní kódy z rozhovorů jsou následně podrobeny hodnocení dle faktorů.

5.1 Interpretace jednotlivých kategorií

Následující kategorie s přiřazenými kódy jsou výsledkem otevřeného kódování. Rozhovory jsou rozděleny na několik základních kategorií, která jsou vzájemně propojené. V této podkapitole se dále zaměřujeme na interpretaci všech kategorií dle výpovědí respondentů. V kategoriích jsou vysvětleny kódy dle jednotlivých odpovědí respondentů.

kategorie VÝCHOVA

seznam kódů:

Nukleární rodina, Úplná rodina, nefunkční rodina, ústavní výchova, náhradní rodinná péče, negativita, věk, rodinný stav, počet dětí, motivace zajištění rodiny, vzdálenost.

Tato kategorie pojednává o rodinách respondentů – uživatelů, kde se zaměřujeme jak na původní výchovu, ať už v rodině (v nukleární rodině, popř. v náhradní rodinné péči) či v ústavním zařízení (dětský domov, diagnostický ústav), tak na jejich současný rodinný stav a počet dětí. V úplné funkční rodině vyrůstala pouze respondentka Anna, která hodnotí „*mám sourozence, bratra a sestru ještě*“ a že vyrůstala „*v dobré rodině*“, její rodiče jsou dosud spolu. Respondentky Eva a Soňa shodně odpovídaly, že žily v neúplné rodině z důvodu rozvodu. Soňa poznamenala, že žila „*s oběma rodičema, než se rozvedli*“ a že rozvod proběhl když „*byla velká, někdy v pubertě*“. Eva k otázce odpověděla, že její rodiče „byli jenom rok a půl svoji a potom se rozvedli.“

Blanka a Vendula pocházejí z nefunkčních rodin a zažily ústavní výchovu. Vendula hodnotí, že vyrůstala „*ve špatné rodině*“ a s matkou vyrůstala „*vlastně jen do určité doby, pak jsem byla v... mimo domov*“. Blanka z oslovených respondentů zažila nejvíce rodinných traumat, které začaly ve věku „*Co mě mama nechtěla, tak dva roky*“, dále zažila „*dětský domov dva roky, pak jeden rok diagnosták*“ a pěstounskou péči strýce „*deset let tak*“. Kromě Anny všechny respondentky odpovídaly na téma původní rodiny s jistou mírou negativity.

Věk respondentek byl rozdílný, kdy nejmladší byla Blanka ve věku 21 let, nejstarší naopak Anna ve věku 40 let. Všechny respondentky uvedly na otázky rodinného stavu, že jsou svobodné. Počty dětí se liší od jednoho dítěte do čtyř (nepočítaje graviditu). Anna odpověděla, že má „*jednoho syna, čtrnáct let bude mít*“ a Blanka má jednoho syna ve věku „*sedum tejdnu*“. Eva a Soňa jsou matkami dvou dětí s výrazným věkovým rozdílem. Eva uvedla věk „*jedenáct a jeden rok*“ Soňa odpověděla, že „*No Ivan má skoro jedenáct a Šimonek bude mít příští měsíc dva*“. Nejčtenější matkou, nyní ve stavu gravidity, je Vendula, která své děti přiblížila „*nejstarší je Evžen, tomu je sedum, pak je Denis šest, pak je Filip čtyři, aaa Lukášek dva*“.

Ze všech rozhovorů je znatelná motivace k zajištění rodiny, kterou vidí všichni respondenti zejména v nalezení vhodného bydlení (viz. kategorie *bytová problematika*). Eva řekla, že vidí budoucnost tak, že „*No takže si najdu nějaké stálé bydlení, kde budu mít prostě děti při sobě a že budu zase schopná zajistit rodinu a že budu blízko rodičů.*“ Evu vzdálenost od rodiny velmi tíží, což se opakovaně projevuje v hovoru „*Tu rodinu tady nemám.*“ Blanka si v představě o budoucím životě nejen najde bydlení, ale chce si také „*najít hodného prostě přítele.*“ Blanka byla jediná, která v rozhovoru podotkla, že hledá partnera, ostatní respondentky plánují budoucnost samy pouze s dětmi, Eva v blízkosti rodiny.

kategorie VZDĚLÁNÍ

seznam kódů:

Nejvyšší dosažené vzdělání, postoj ke vzdělání, pozitiva, další vzdělávání, motivace dětí, přínos, internet ve školách.

Kategorie *vzdělání* pojednává o zkušenostech a postojích respondentů ke vzdělání. Zde můžeme sledovat posun od nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů k předpokladu vzdělání jejich dětí. Ukazuje nám to, jaký mají uživatelé postoj ke vzdělání a zda má pro ně význam. Dále se kategorie zaměřuje na to, v čem vidí přínos vyššího vzdělání než je základní a zkušenosti s dalším vzděláváním.

Čtyři z pěti respondentů shodně uvedli, že jejich nejvyšší dosažené vzdělání je základní. Anna uvedla, že má „*normální základní vzdělání*“, Vendula, Soňa a Eva shodně uvedly „*základní*“. Blanka byla z respondentů jediná, která má vyšší než základní vzdělání, je vyučena v oboru „*Aranžérský květinářský práce*“. Všichni respondenti uvědomují význam vzdělání a že základní vzdělání dnes není dostačující. Co má pro uživatelky azylového domu za význam vzdělání hodnotila Blanka takto: „*Tak pomůže mi výuční list hlavně, bez toho se práce nenajde lehko.*“ Vendula hodnotila, zda bylo pro ni vzdělání užitečné, „*to bylo, to jo, to je jasný, to je asi pro každýho, to jo, to je potřeba*“. Eva vzdělání za důležité považuje a zároveň dodává, „*radši bych byla vyučena*“. Soňa si

základní vzdělání zvýšila tím, že si udělala „kurz na pracáku jako prodavačka“. Kurz hodnotí pozitivně: „Ten kurz byl dobrý.“

Také vztah dětí ke vzdělávání hodnotí respondenti kladně a shodují se, že děti podporují nebo budou podporovat ve vzdělání. Anna zhodnotila činnost čtrnáctiletého syna ve škole, že „se snaží ve škole, takže dobrý“. Soňa zhodnotila školní úspěchy jedenáctiletého syna, že „je chytrý, nosí pěkné známky“ a „dělal přijímačky na gympl, ale nevyšlo to“. Vendula hodnotí vztah nejstaršího syna ke škole: „Prvňák, co mi chodí, tak to jo, ten má dobrý vztah.“ Blanka, která si výuční list dodělávala až za pobytu v azylovém domě pro muže a ženy bez jakékoliv podpory rodiny, „určitě“ bude svého syna vést ke vzdělání. Eva vztah staršího syna ke škole nedokáže posoudit „protože spolu nežijem“, u mladší dcery má představu, že „nějakému oboru by se měla vyučit“. Eva vyjádřila přání ohledně škol, aby „byly školy bez internetu, protože na internetu jsou děti, které tam prostě nemají co dělat“.

kategorie ZAMĚSTNANOST

seznam kódů:

Pracovní stav, výběr zaměstnání, úřad práce, dojíždění, životní styl, nemotivovanost k práci, pracovní příležitosti, praxe, střídání zaměstnání, péče o děti, předsudky.

V kategorii *zaměstnanost* je zajímavé sledovat názory na pracovní uplatnění na Zábřežsku, stejně jako různou míru motivace, u některých spíše nemotivovanosti k práci. V předchozí kategorii se názory respondentů celkem shodovali. V této kategorii je tomu právě naopak. Jediná z respondentů, paní Anna je zaměstnána „výroba kol to je“. Ostatní respondenti jsou „na mateřské“. Eva má kromě příjmu z rodičovské dovolené ještě částečný invalidní důchod. Vendula a Soňa mají nejnižší rodičovský příspěvek a jsou tudíž dopláceny dávkami Hmotné nouze od Úřadu práce.

Respondenti se shodli, že nepreferují konkrétní obor práce. Anna vezme „spíš jako to co mi nabídnou“, Vendula a Soňa přijmou „cokoliv“ a pro Blanku je určující práce „jakákoliv tady“. Pro Evu bude určující „co se mi bude líbit, nebo kde uslyším, že berou“. Rozdílný pohled mají respondenti na dojíždění, kdy Anna tuto situaci řešila v loňském roce

„kvůli tomu jsem se taky přestěhovala semka“, zaměstnání bez dojíždění by preferovaly Vendula, Blanka i Soňa. Eva v dojíždění problém nevidí „bude mi to jedno, ale nesmí to být moc daleko“.

Motivovanost k zaměstnání je u respondentů velmi rozdílná. Zatímco pro Annu je zaměstnání běžnou součástí životního stylu „já ráno o půl šesté odejdu a vracím se o půl čtvrté“, naopak respondenti Vendula a Blanka nemají žádnou pracovní zkušenost, kdy Blanka byla „dva roky to byly“ na Úřadu práce, Vendule navazují jednotlivé rodičovské dovolené „dlouho, strašně dlouho. Tak přestupuju furt“. Vendula byla celkově v otázkách na zaměstnání velmi nejistá, na odpovědích „asi jo“ nebo „já nevím, jak kde“ bylo znát, že tento problém neřeší. Rozdílné jsou také doby praxe, kdy, jak už bylo zmíněno, Blanka a Vendula nemají praxi žádnou. Anna je aktuálně v novém zaměstnání čtyři měsíce, předtím pracovala v Šumperku „šest let“, vždy na celý úvazek, přičemž doba mezi odchodem z jedné práce a nalezením práce nové jí trvalo pouhé „dva měsíce“. Zlatým středem jsou Eva, která pracovala „na dohodu o provedení práce“ a předtím „půl roku na hlavní pracovní poměr“, a Soňa, která dělala „krupírku pět let“. Eva a Soňa se vyznačují střídáním zaměstnání, kdy Soňa dělala „víckrát servírku a dělnici to jenom měsíc“ a Eva „vystřídala hodně zaměstnání“.

Také z pohledu pracovních příležitostí se odpovědi lišily. Dle Anny je pracovních příležitostí na Zábřežsku „více než v Šumperku“ a nepovažuje za obtížné získat v Zábřehu práci. Také Blanka si myslí, že je v Zábřehu dostatek pracovních příležitostí a „když se prostě lidi budou snažit, tak tu práci dostanou“. Vendula na otázku o pracovních příležitostech reagovala nejistým „asi jo“ a také nepovažuje obtížné práci najít „když chce, tak snad si myslím, že najde“. Eva na otázku o dostatku pracovních míst reagovala „Nevím, ani mě to nezajímá, tady nechci zůstat, v Zábřehu“. Jiný názor měla Soňa, která tvrdí, že dostatek pracovních příležitostí jsou „pro chlapa jo, ale pro ženskou málo“, také považuje za „hodně“ obtížné sehnat práci, kdy „s malým děckem mě nechtějí, i když jim řeknu, že mi bude hlídat mamka“.

Omezení při hledání práce vidí Soňa, že „práce je tu málo“ na jedno pracovní místo je „více zájemců“ a „když máte dítě“. Stejně tak omezení ze strany dětí vnímá Vendula, která situaci vysvětluje „když jste s jedním nebo druhým doma, který jsou doma, tak je těžký najít práci“. Anna, která už má syna velkého, naopak omezení žádné nevnímá: „jako omezování skrz práci ne“.

kategorie BYTOVÁ PROBLEMATIKA

seznam kódů:

Dostupnost bydlení, výše pronájmů, překážky k získání bydlení, trvalé bydliště, financování bydlení, dávky Státní sociální podpory, městský byt, motivace, beznaděj, předsudky, rasová diskriminace.

Bytová problematika jsou společně s nezaměstnaností nejpálčivějšími problémy osamělých rodičů. Ačkoliv jsme kategorii *bytové problematiky* zařadili téměř na konec výčtu kategorií, z hlediska představy o budoucím životě je nalezení vhodného bydlení na prvním místě. V rámci kódu *motivace k zajištění rodiny* v kategorii *výchova*, jsme se bydlení již okrajově dotkla. Anna vyjádřila svou představu o budoucím životě, že musí „hlavně najít bydlení, to je důležitý, no a potom se uvidí co dál no“. Podobnou představu má i Soňa, která hledá „nějaké bydlení s klukama“ (se syny).

V otázkách dostupnosti bydlení na Zábřežsku odpověděla Vendula: „maminkám, které mají méně dětí, tak mají šanci najít bydlení“. Anna odpověděla na otázku, zda je snadné získat: „ne, to určitě ne“. Soňa se vyjádřila, že dostupnost bydlení „je ještě horší“ než sehnat práci. Výše pronájmů se čtyřem respondentům z pěti zdály přiměřené. Blanka řekla, že pronájmy jsou „přiměřený určitě“, Vendula výši pronájmů označila jako „akorát, dobrý“, Anna dokonce poznamenala, že jsou „levnější než v Šumperku“. Jediná Eva hodnotila dostupnost a ceny pronájmů slovy „nevím“ z důvodu hledání bydlení v jiném kraji.

Překážky v hledání bydlení respondenti sice nevidí ve výši pronájmů, ale zásadním problémem je nedostatek financí a kauce. Anna hodnotila, že ji omezují v hledání „peníze“ a „kdyby ty kauce nebyly, tak možná už bych bydlela tady (myšleno ve městě v bytě)“. Blanka kauce zcela neodmítá, ale pomohlo by jí, když „by byla nižší, třeba těch deset tisíc“. Vendulu omezují v hledání bydlení „ty děti a ty kauce“. Soňa také omezují peníze, kdy nemá možnost na kauci našetřit, ale zároveň podotýká „ani na městský byt nemám, chtějí taky peníze předem“. Soňa vidí kromě finanční oblasti také neochotu majitelů bytů, kteří „nechtějí dávat trvalou adresu“. Evu při hledání bydlení, že „chce bydlet na jiném místě“, tj. „vzdálenost“. Evě by při hledání bydlení potřebovala člověka, který by jí

„pomohl najít bydlení v blízkosti rodiny“. Anně by pomohlo „kdyby ta kauce nebyla“. Blance by stačilo, kdyby „byla nižší, třeba těch deset tisíc“, stejný názor zastává i Vendula. Soňa navrhuje řešení problému s kauce, „kdyby dali kauci na splátky“.

O financování bydlení má jasnou představu, kdy si bydlení hodlá hradit z příjmů ze zaměstnání „já vlastně těch dvanáct tisíc mám, těch peněz na nájem“. Ostatní řeší úhrady za bydlení ze sociálních dávek Státní sociální podpory, na které mají nárok pouze v případě získání trvalého pobytu v místě bydliště. Jasně to vyjadřuje Soňa slovy: „Když by mi dali smlouvu s trvalým pobytem, tak mi to sociálka zaplatí.“

Při otázkách na bytovou problematiku je cítit beznaděj respondentů. Soňa hodnotí, že „když nemám z čeho ušetřit, tak tu kauci prostě nedám“, stejné emoce jsou cítit i na téma městského bytu „Ale mě by ho stejně nedali, když tu neseženu práci“. Také Vendula vidí černě své šance na nalezení bydlení „Ty co mají víc dětí, tak ne.“ U odpovědí Venduly je také možné postřehnout nástin předsudků i rasové diskriminace. Také Blanka se setkala s předsudky při hledání bydlení, kdy „se ptala na jeden (byt) na ČSA (ulice) a tam že prej kaucu nechtěl a pak najednou vyklopil dvacet tisíc kaucu“.

kategorie AZYLOVÁ PROBLEMATIKA

seznam kódů:

Důvody přijetí do AD, předchozí bydlení, opakované pobyty, azylová turistika v rámci České republiky, dávky hmotné nouze, podpora zaměstnanců, spokojenost.

Kategorie *azylová turistika* se zaměřuje na důvody, které vedly respondenty do azylových zařízení, na četnost poskytování pobytových sociálních služeb i na azylovou turistiku v okruhu šumperského okresu i v celé České republice. Další dotazy byly zaměřené na poskytované služby v Domově pro matky s dětmi v Zábřehu.

Anna ve výpovědi uvádí, že žila „v bytě u rodičů“, příčinou ubytování v azylovém domě bylo, že „rodiče se dostali do finanční tísně, takže ten byt museli prodat a my jsme vlastně neměli kam jít“. Také Soňa uvádí příčinu finanční problémy „neměla na zaplacení“, které se snažila řešit půjčkami „ale nestačilo to“ a došlo k vystěhování. Tímto způsobem přišla o „městský byt“ a skončila „na azyláku“. Přijetí do azylových domů byly

u Evy a Blanky zapříčiněny rodinnými důvody. Eva uvádí, že „neměla kam jít“ a Blanka vysvětluje příchod do azylového domu, že ji „strejda vyhodil z baráku“. Vendula zdůvodňuje odchod z bytu partnera domácím násilím „bil mě přítel a neshody a takovýto“.

U všech respondentů jde o vícečetnou zkušenost s ubytováním v sociální službě. Tři z pěti respondentů mají zkušenost s azylovou turistikou v rámci okresu, u dalších dvou jde o azylovou turistiku republikovou, mezi kraji. Anna před nástupem do Domova pro matky s dětmi byla v Šumperku „dva měsíce na azylovém domě a pak vlastně semka“. Blanka přišla z azylového domu „pro muže a ženy“, kde bydlela „dva roky“, v azylovém domě pro osamělé rodiče s dětmi bydlí poprvé. U Evy jde o druhou zkušenost v azylovém domě, kdy před nástupem do Domova pro matky s dětmi v Zábřehu „bydlela v Kroměříži na azylovém domě“. Soňa přišla z azylového domu z Ostravy. Zkušenost s nejčtenějšími pobyty má Vendula, která v Zábřehu bydlí „popáté“ a další zkušenosti má i azylového domu „v Šumperku“.

Dotazy na poskytované služby v Domově pro matky s dětmi vnímají respondenti různě. Anna vnímá služby, že je nepotřebuje z důvodu pravidelné docházky do školy „tady ani není jaká podpora“. Soňa užitek sociální služby vnímá v „bydlení“, jinak nic nepotřebuje a vše zvládá sama. Nicméně v předešlém hovoru se vyjádřila, že „tady se ty dávky (dávky Hmotné nouze) teprve srovnaly“. Představu o poskytované službě nemá „žádnou“, ale vyjádřila přání, „aby nebyly ty společný aktivity, to mě nezajímá“. Naopak pozitivně poskytované služby hodnotily Blanka a Vendula. Blance pomáhá: „Tak dají mě to bydlení. Poradijou mi, co s miminkem. Nějaký ty aktivity.“ Zároveň se Blanka vyjádřila, že jí v Domově pro matky s dětmi nic nechybí. Vendule služba pomáhá: „Tak ve všem takhle. S výchovou, a když si nevíte rady, tak oni vám tady pomůžou vypsát žádosti a takový ty papíry, veškerý věci, že.“ Na dotaz, jakou podporu by si představovala, odpověděla: „Asi nic. Já jsem spokojená.“

5.2 Hodnocení pomocí faktorů

V této podkapitole jsou kódy z rozhovorů s respondenty podrobeny hodnocení pomocí pozitivních a negativních faktorů. Kódy v tomto hodnocení představují věci, osoby nebo okolnosti, které mají vliv na respondenta – uživatele Domova pro matky s dětmi v Zábřehu a mohou na něj působit jako překážka nebo stimul ke změně. Tyto faktory

mohou pozitivně či negativně ovlivňovat postoje a motivace k řešení tíživé situace i vztahy k okolí.

POZITIVNÍ FAKTORY	NEGATIVNÍ FAKTORY
Vzorec chování	Nefunkční rodina
Podpora blízkých	Ústavní péče
Střední vzdělání – vyučení	Nedostatek financí
Kurz ÚP	Výše kauce
Výše pronájmů	Vyšší počet dětí
Získání či udržení práce	Předsudky
Azylový dům	Rasová diskriminace

Výše uvedená tabulka poukazuje na rozdíly mezi pozitivními a negativními faktory, které jsou vzájemně propojeny. Mezi pozitivními faktory, které mohou být obranným prostředkem proti sociální exkluzi osamělých rodičů a mít pozitivní vliv na motivaci, jsou *vzorce chování*, které respondenti převzali z prostředí rodiny: ať je to převzetí rolí z funkční rodiny či chození do práce jako součást životního stylu. Dalším pozitivem vidí respondenti v *podpoře blízkých* buď z nukleární rodiny či vytvořením nového vztahu. Čtyři z pěti respondentů vyrůstalo v *nefunkčních rodinách*, dva z nich také v *ústavní péči*. O podporu rodiny se nemohou příliš opřít. Negativní faktory související s původními rodinami byly při rozhovorech znatelné.

Naopak všichni respondenti - uživatelé pozitivně hodnotili vzdělání. Přestože čtyři z pěti respondentů měli nejvyšší dosažené vzdělání základní, největší přínos vyjadřovali dosažením *středního vzdělání – vyučením*. Také Blanka, jediná držitelka výučního listu, dosažené vzdělání považovala za nástroj k získání zaměstnání: „*Tak pomůže mi výuční list hlavně, bez toho se práce nenajde lehko.*“ Pozitivně byl také hodnocen kurz ÚP, který Soňa hodnotila jako: „Ten kurz byl dobrý.“

Při hledání bydlení většina respondentů hodnotila negativně *nedostatek financí*, šlo o uživatele, kteří pobírají sociální dávky. Anna, která má příjem ze zaměstnání, si na výši příjmu nestěžovala, nicméně stejně jako ostatní negativně hodnotila *výše kauce*. Naopak

výše pronájmů byly hodnoceny všemi respondenty kladně, jako „*přiměřené*“ nebo „*levnější než v Šumperku*“. Dalším negativním faktorem spojeným s hledáním bydlení je vyšší počet dětí, kdy Vendula uvedla: „*Maminkám, které mají méně dětí, tak ty mají šanci najít bydlení. Ty, co mají víc dětí, tak ne.*“

Všichni respondenti uvedli, že *získání či udržení práce* je pro ně důležité. Anna stojí o udržení pracovního místa, kdy komentovala: „Pro mě je důležitý, abych tu práci měla.“ Další tři respondenti uvedli získání práce jako součást představy o budoucím životě. S negativními faktory *předsudky* a *rasová diskriminace* se setkáváme jak v problematice bydlení, tak v problematice zaměstnání. Jak už bylo výše uvedeno, Vendula se setkává s odmítnutím, když vidí počet jejích dětí romského původu. Blanka má zkušenost, že při kontaktu s majiteli bytu změní majitel podmínky tak, aby je nebyla schopná splnit, a pronájem nezíská: „*oni chtěou některá deset tisíc a pak to zvýšíjou o desítku*“.

Posledním pozitivním faktorem je dle všech respondentů možnost bydlení v *azylovém domě*. Opakované pobyty všech respondentů svědčí o tom, že azylový dům je významnou institucí při řešení ztráty bydlení, např. Vendula ve v azylovém domě v Zábřehu již „*popáté*“. Kromě samotného bydlení někteří respondenti pozitivně hodnotili další nabízené sociální služby, např. skupinové aktivity, sociální poradenství, péče o dítě. Blanka ocenila: „*Poradijou mi, co s miminkem. Nějaký ty aktivity.*“ Vendula potvrdila, že pobytová služba v Domově pro matky s dětmi jí pomáhá „*S výchovou, a když si nevíte rady, tak oni vám tady pomůžou vypsát žádosti a takový ty papíry...*“.

6 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A DOPORUČENÍ

Po fázích výzkumu, kdy došlo k promyšlení výzkumu, k realizování a následné transkripci rozhovorů, k otevřenému kódování, organizování jednotlivých kódů do kategorií a k hodnocení pomocí faktorů, můžeme odpovědět na stanovené dílčí cíle, které jsme si určili za začátku výzkumu. Za hlavní cíl svého výzkumu jsme si stanovili zjistit příčiny exkluze uživatelů Domova pro matky s dětmi v Zábřehu. Na základě rozhovorů lze shrnout výsledky následovně:

DC1: Objasnit, jaké jsou nejčastější důvody využití sociálních služeb v Domově pro matky s dětmi v Zábřehu.

Z rozhovorů vyplynulo, že nejčastějšími důvody využití azylových domů obecně je ztráta bydlení v důsledku nedostatku financí a ztráty podpory rodiny. Neméně závažným důvodem pro využití sociálních služeb pro osamělé rodiče bylo domácí násilí, který uvedl jeden z respondentů. Čtyři respondenti z pěti přišli do Domova pro matky s dětmi v Zábřehu z jiného azylového zařízení (Zábřeh, Šumperk, Kroměříž, Ostrava). Pouze jeden respondent přišel z "normálního" bydlení, nicméně i u něj šlo o opakovaný pobyt, kdy byl v DMD v pořadí již popáté. Důvody příchodu do samotného Domova pro matky s dětmi v Zábřehu byly: získání zaměstnání v Zábřehu, těhotenství, nemožnost jiného výběru z důvodu financí a nezájmu rodiny, a výše zmíněné domácí násilí.

DC2: Odhalit, jaké předpoklady uživatelů mají vliv na umístění v azylovém domě.

Rozhovory nastínily, že základním předpokladem pro umístění všech respondentů do azylového domu je problém v nukleární rodině. Jeden respondent byl matce odebrán a jeden matkou odmítnut. Respondenti Blanka a Vendula si takto prošly ústavní výchovou. Blanka poté zažila i náhradní rodinnou výchovou, která ovšem skončila tím, že ji strýc vyhodil na ulici, a uživatelka našla ubytování v azylovém domě pro muže a ženy. Další dva respondenti mají zkušenost s rozvody svých rodičů. Eviny rodiče se rozvedli ještě před jejím narozením a v rozvedeném manželství žili nějakou dobu ve společné domácnosti. Rodiče Soni se rozvedli v době jejího dospívání. Jediná Anna uvedla, že má úplnou rodinu dodnes. Nicméně i zde byl prvotní příčinou jejího pobytu v azylovém domě problém v rodině, kdy se z finančních důvodů a následně prodeje bytu, musela rodina rozdělit. Zde

tedy opravdu platí rčení, že rodina je základ. Dalším předpokladem, jak se stát uživatelem azylového domu, je nízké vzdělání. Tato problematika je blíže popsána v DC3.

DC3: Zachytit postoje a motivace uživatelů ke vzdělání a zaměstnání.

Z rozhovorů všech respondentů je znát pozitivní postoj ke vzdělání a to i přesto, že čtyři z pěti respondentů dosáhli vzdělání pouze dochozením základní školy. Pouze Blanka má výuční list, který si dodělávala při bydlení na azylovém domě pro muže a ženy. Soňa si zvyšovala vzdělání rekvalifikačním kurzem na Úřadu práce. Respondenti si uvědomují, že v dnešní době je základní vzdělání nedostatečné a snaží se ke vzdělání motivovat své děti. Shodli, že pro ně vzdělání mělo význam a že své děti ve vzdělání chtějí podporovat. Např. Eva má představu, že její dcera „*by se měla vyučit*“. Sonin syn dokonce „*dělal přijímačky na gympl (osmileté všeobecné gymnázium), ale nevyšlo to*“.

Motivace k získání či udržení práce je znatelná u čtyř z pěti respondentů. Anna uvedla, že je pro ni důležité, aby práci měla. Ostatní práci hledají nebo s ní počítají do budoucna. Respondenti se shodovali i při výběru práce, kdy názor většiny vyjadřuje Soňa slovy: „*Radši bych nedojížděla, ale vezmi cokoliv.*“ Jediná Vendula problematiku práce neřeší.

DC4: Rozkrýt příčiny neúspěchů při hledání práce a bydlení.

Příčiny neúspěchů se u respondentů lišily. Soňa ve výpovědích tvrdila, že pracovních míst pro ženy je na Zábřežsku málo. Vendula a Soňa se shodli, že překážkou v získání je péče o dítě. Zde se nabízí dvě varianty problémů. Buď dítě nemá kdo hlídat a osamělý rodič do práce nastoupit nemůže, nebo pro dítě je hlídání zajištěné, ale zaměstnavatel dá přednost před osamělým rodičem jinému zájemci o práci. Blanka poznamenala, že příčinou neúspěchu může být to, jestli nezaměstnaný práci opravdu chce. Tento názor potvrdila i Anna, která se domnívá, že možností zaměstnání je na Zábřežsku dostatek a svůj názor stvrzuje i tím, že si novou práci našla do dvou měsíců od propuštění z předchozího zaměstnání. Z rozhovorů také vyplynulo, že Blanka a Vendula nemají žádnou zkušenost ze zaměstnání. Vendula možnost práce nezahrnula ani v představě o budoucím životě.

Nejvýznamnější příčinou neúspěchu získání bydlení jsou u respondentů finance, konkrétně výše kaucí na pronájem. Další překážkou k bydlení je získání trvalého bydliště, bez kterého nemají žadatelé nárok na dávku Příspěvek na bydlení Státní sociální podpory. Předsudky a rasová diskriminace okolí jsou další příčiny neúspěchů při hledání bydlení či práce a Blanka, Vendula a Soňa je potvrdily z vlastní zkušenosti. Tyto příčiny vedou respondenty k opakovaným pobytům v azylových domech.

Závěrečná doporučení lze shrnout následovně

Výrazná část uživatelů azylových domů často pochází z nefunkčních rodin či ústavních zařízení, kde nemají možnost a podporu k začlenění se do společnosti, dochází u nich k exkluzi a končí na azylových domech. Sami uživatelé jsou pak svobodní nebo rozvedení a sami funkční rodinu nezaloží či neudrží a koloběh se opakuje. V našem státě chybí podpora rodinné politiky, kde je nevýhodné zakládat rodiny a mít děti. Možností pomoci by mohly být např. výhodné půjčky, které by zároveň zamezily předlužování rodin.

Další příčinou začátku uživatelova konce je nízké vzdělání. Je důležité motivovat uživatele ke zvyšování vzdělání, např. vzdělávacími kurzy přes Úřad práce, i jejich děti k pokračování ve vzdělání po ukončení povinné základní docházky, např. dotovanými praxemi v rámci studovaného oboru. Častým problémem v praxi je, že Úřad práce nabízí vzdělávací kurzy pro osoby s výučním listem a výše vzdělaným. Je nutné, aby ÚP ve svých nabídkách kurzů myslely více na nezaměstnané se základním vzděláním a daly jim tak příležitost si vzdělání zvýšit.

V problematice zaměstnání je důležité srovnání výše minimální mzdy, kterou dostane zaměstnaný člověk se základním vzděláním, s výší sociálních dávek. Dokud se uživatelům vyplatí zůstat na sociálních dávkách, než jít do práce, nebudou mít snahu na své životní situaci něco změnit. Je třeba navýšit minimální mzdy a zpřísnit poskytování sociálních dávek dlouhodobě nezaměstnaným. Osamělým rodičům by také mohla být významnou pomocí dotovaná místa, která by byla výhodná pro pracovníka i zaměstnavatele. Další možností je práce na plný úvazek s pohyblivou pracovní dobou během dne.

U problematiky bydlení by byla třeba větší podpora měst a obcí. V Zábřehu chybí mezičlánek mezi azylovým domem a běžným bydlením. Je zde sice jeden sociální byt, ten

však poptávku nepokrývá. Možnostmi mohou být různé startovací nebo sociální byty na omezenou dobu, kam by dojížděli terénní sociální pracovníci. Tyto byty by byly rozmístěny v různých lokalitách z důvodu rychlejšího začlenění sociálně vyloučených jedinců či rodin do společnosti. Další možností by mohly být městské byty, kde by obyvatelé měli možnost kauci ve výši šestinásobku nájmu splácet.

ZÁVĚR

V České republice je stále větším problémem exkluze osamělých rodičů s dětmi. Na pomoc osamělým rodičům v mikroregionu Zábřežsko je zaměřena tato diplomová práce, jejíž cílem je zjistit příčiny exkluze uživatelů Domova pro matky s dětmi v Zábřehu. Před uskutečněním kvalitativního výzkumu bylo nutné nastudovat odbornou literaturu týkající se vybrané problematiky. V teoretické části jsme čtenáře seznámili s nejvýznamnějšími publikacemi, z nichž jsme čerpali, a s pojmy spojenými se sociální exkluzí. Jelikož je výzkum zaměřen na osamělé rodiče, je jim věnována část teorie. Důležitou úlohu v dané problematice hraje také území, mikroregionu Zábřežsko je tudíž také věnována teoretická část.

Na uvedená teoretická východiska následně navazuje praktická část. Výzkumný problém byl formulován jako *příčiny exkluze uživatelů Domova pro matky s dětmi v Zábřehu*. Za účelem zjišťování informací byly provedeny rozhovory s uživateli Domova pro matky s dětmi v Zábřehu. Z výsledků výzkumu vyplývá, že předpoklady formulované v teoretické části odpovídají té praktické. Praktická část ukázala, že nejčastějšími důvody příchodu do azylového domu pro osamělé rodiče jsou ztráta bydlení, nedostatek financí, slabá či žádná podpora rodiny. Uživatelé často pocházejí z nevhodných rodinných podmínek a mají pouze základní vzdělání. Překážky jim brání najít si vhodné bydlení a zaměstnání. Stávají se tak oběťmi uzavřeného kruhu problémů a střídání bydlení v azylových domech.

Respondenti v rozhovorech upozorňují na překážky, které jim brání v získání práce a bydlení, např. péče o děti, kauce, a sami navrhují, co by jim v daných problematikách pomohlo ke zlepšení situace. Výsledky výzkumu se přibližně shodují s východisky v teoretické části této práce. Významným rozdílem však je dluhová problematika, o které se zmínil pouze jeden respondent a to jen okrajově. I v tomto případě teorie odpovídá praxi, kdy uživatelé sociálních služeb dluhovou problematiku zapírají či odmítají řešit.

Na základě výsledků kvalitativního výzkumu jsme navrhli závěrečná doporučení pro praxi. Doporučení jsou představou ideálního stavu, reálné možnosti těchto doporučení lze ověřit pouze v praxi.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

- [1] BAKOŠOVÁ, Zlatica. *Sociální pedagogika*. Vyd. 1. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 1994. ISBN 80-223-0817-X.
- [2] BARTOŠ, Josef a kol. *Zábřeh – 750 let*. Vyd. 1. Zábřeh: Město Zábřeh, 2004.
- [3] BICKOVÁ, Lucie a kol. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, 2011. ISBN 978-809-0466-814.
- [4] *Česká republika od roku 1989 v číslech*. [online]. [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989#01
- [6] DAVID, Zdeněk, Jan, POSPÍŠIL a Felix ROTTER. *Zábřeh v proměnách času*. Vyd. 1. Zábřeh: Kulturní dům Zábřeh, 1995.
- [6] DOČKAL, Jakub. *Platové tabulky 2014*. [online]. [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://flek.cz/clanky/hledam-praci/platove-tabulky-tridy-a-stupne-statnich-zamestnancu-2014>.
- [7] *Finanční analýza registrovaných sociálních služeb a návazných služeb poskytovaných ve městě Zábřeh*. Zábřeh: SocioFactor, 2012.
- [8] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-859-3179-6.
- [9] GRUSEC, Joan and Paul HASTINGS. *Handbook of socialization: theory and research*. New York: Guilford Press, 2007. ISBN 978-159-3853-327.
- [10] HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-802-6200-420.
- [11] HAWKINS, Peter a Robin SHOHET. *Supervize v pomáhajících profesích*. Praha: Portál, 2014. ISBN 80-7178-715-9.
- [12] HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7040-2.
- [13] HOMOLA, Miloslav. *Motivace lidského chování*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. ISBN 14-478-77.

- [14] KAČEROVÁ, Eva. *Obrat v rozvodech*. [online]. [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2014/02/obrat-v-rozvodech>.
- [15] *Katalog poskytovatelů sociálních a návazných služeb Zábřezska*. Zábřeh: Komunitní plánování sociálních služeb Zábřezsko, 2012.
- [16] KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-2.
- [17] KREJČÍ, Kateřina. *Priority rozvoje Svazku pro období 2011-2014*. [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.zabrezsko.cz/160-priority-miz-2011-2014>.
- [18] *KPSS Zábřezsko*. cit. [2013-03-29]. Dostupné z: <http://kp-zabrezsko.cz/komunitni-planovani/komunitni-planovani>.
- [19] MAREK, Jakub, Aleš STRNAD a Lucie HOTOVCOVÁ. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-802-6200-901.
- [20] MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. 2003. ISBN 80-7178-548-2.
- [21] MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál. 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.
- [22] MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální služby*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0041-3.
- [23] MATOUŠEK, Oldřich, Jana KOLÁČKOVÁ a Pavla KODYMOVÁ. *Sociální práce v praxi - Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.
- [24] MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- [25] Novela č. 313/2013 Sb., Zákona o sociálních službách č. 108/2006 Sb.
- [26] PŘADKA, Milan, Dana KNOTOVÁ a Jarmila FALTÝSKOVÁ. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3469-6.
- [27] SALMON, Catherine and Todd SHACKELFORD. *Family relationships: an evolutionary perspective*. New York: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-019-5320-510.

[28] sKontakt [online]. [cit. 2013-12-10]. Dostupné z: http://www.skontakt.cz/sportal/content/inet/sportal/cs/news_ie_2013.xml.

[29] ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-313-0.

[30] VINKLEROVÁ, Růžena a kol. *Vnitřní směrnice Domova pro matky s dětmi v Zábřehu*. Zábřeh: Domov pro matky s dětmi v Zábřehu, 2013.

[31] Vyhláška č. 505/2006 Sb.

[32] Vyhláška č. 391/2011 Sb.

[33] Vyhláška č. 293/2013 Sb.

[34] Wikipedie. *Svazek obcí Mikroregionu Zábřežsko*. [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Svazek_obci_Mikroregionu_Zabrezsko.

[35] *Zábřežsko* [cit. 2013-03-29]. Dostupné z: <http://www.zabrezsko.cz/o-mikroregionu>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AD	Azylový dům
Apod.	A podobně
ČR	Česká republika
DC	Dílčí cíl
DC1	Dílčí cíl 1
DC2	Dílčí cíl 2
DC3	Dílčí cíl 3
DC4	Dílčí cíl 4
DMD	Domov pro matky s dětmi
FOD	Fond ohrožených dětí
HN	Hmotná nouze
IP	Individuální plán
IPOK	Individuální projekt Olomouckého kraje
K	Konzultant
KB	Krizový byt
Kol.	Kolektiv
KP	Klíčový pracovník
KPSS	Komunitní plánování sociálních služeb
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních služeb
Např.	Například
NB	Notebook
NZDM	Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
ObP	Občanská poradna
O.p.s.	Obecně prospěšná společnost

OSPOD	Oddělení sociálně-právní ochrany dětí
OSPP	Oddělení sociální péče a prevence
OSV	Odbor sociálních věcí
PC	Počítač
Popř.	Popřípadě
PSS	Pracovnice v sociálních službách
R	Respondent
S.	Strana
SB	Sociální byt
sKarta	Karta sociálních systémů
SP	Sociální pracovnice
SPed	Sociální pedagogika
SSP	Státní sociální podpora
T	Tazatel
Tj.	Taky jinak
Tzv.	Takzvaný
ÚP	Úřad práce
UŽ	Uživatel

SEZNAM TABULEK

[1] Tabulka č. 1: Platové zařazení pracovníků v sociálních službách dle vzdělání a praxe
(Daněk, 2014)

SEZNAM PŘÍLOH

Slovník základních pojmů

Rešerše k seznamu použitých zdrojů

Formulář individuálního plánu

Transkripce rozhovorů

PŘÍLOHA P I: SLOVNÍK ZÁKLADNÍCH POJMŮ

azylová turistika

problematika azylových domů, kde dochází k opakovaným pobytům uživatelů nebo jejich stěhování po azylových domech krajů či republiky

azylový dům

pobytová služba v zařízení sociálních služeb se zaměřením na různé cílové skupiny, délka pobytu zpravidla nepřesahuje jeden rok

individuální plánování

proces, při němž se stanovují kroky k dosažení požadované změny nepříznivé sociální situace klienta

exkluze

sociální vyloučení

klíčový pracovník

pracovník, který je zodpovědný za plánování a průběh služby konkrétních klientů a za hodnocení naplňování jejich osobních cílů

nepříznivá sociální situace

oslabení nebo ztráta schopností z důvodu věku, pro krizovou sociální situaci, životní návyky nebo způsob života

osamělý rodič

svobodná, rozvedená, ovdovělá osoba, která je samoživitelem nezletilého dítěte

osobní cíl

stav změny, který by měl nastat spolupůsobením uživatele a poskytovatele služeb

pobytové služby

služby spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb

pracovník v sociálních službách

ten, kdo vykonává přímou obslužnou práci v pobytových zařízeních sociálních služeb a základní výchovnou nepedagogickou činnost

prevence

soubor opatření zaměřených na předcházení nežádoucích jevů

přímá péče

všechny formy péče o klienta, při nichž je pracovník v osobním (přímém) kontaktu s klientem

sociální dávky

peněžní částky, které jsou vypláceny ÚP rodinám a osobám v nepříznivé sociální situaci, dávky jsou děleny na dávky Státní sociální podpory a dávky Hmotné nouze

sociální poradenství

služby, které se zaměřují na zjišťování rozsahu a charakteru nepříznivé sociální situace a sledují příčiny jejího vzniku, cílem je poskytování informací, které přispívají k řešení nepříznivé sociální situace

sociální pracovník

vykonává sociální šetření, zajišťuje sociálně-právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost

sociální služba

krátkodobé i dlouhodobé služby poskytované oprávněným uživatelům a definované v zákoně č. 108/2006 Sb.

Sociální začleňování

proces, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností se plně zapojit do ekonomického, sociálního a kulturního života a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný

Supervize

metoda sloužící k osobnímu a profesionálnímu rozvoji pracovníků prostřednictvím kvalifikovaného odborníka – supervizita

Uživatel/klient

osoba, které je poskytována sociální služba

Zákon č. 108/2006 Sb.

zákon o sociálních službách, jehož cílem je zajistit lidem v nepříznivé sociální situaci pomoc a podporu prostřednictvím sociálních služeb, **vyhlášky č. 505/2006 Sb.** a **č. 391/2011 Sb.** jsou prováděcí vyhlášky k zákonu, **novela č. 313/2013 Sb.** je novelizací zákona č. 108/2006 Sb. a mění některé jeho části

PŘÍLOHA P II: REŠERŠE K POUŽITÝM ZDROJŮM

DOMÁCÍ LITERATURA

BARTOŠ, Josef a kol. *Zábřeh – 750 let. Zábřeh: Město Zábřeh, 2004.*

Klíčová slova: Zábřeh, Zábřežsko, historie, obyvatelé, obrazová dokumentace.

Tato velmi vydařená kniha je dílem Doc. PhDr. Josefa Bartoše, DrSc. a kolektivu. Publikace byla vytvořena na počest významného jubilea města Zábřehu – 750 let od jeho vzniku. Autoři zde osvětlují počátky Zábřehu a některé nesrovnalosti dat ve starších publikacích. Historie je zde celkem podrobně popsána od doby vzniku Zábřehu až do roku 2004, tzn. této knihy. Publikace se zabývá nejen samotnou historií města a okolí, ale také obyvatelstvem, zejména jeho národnostním složením. Dále jsou zde vyzdvihnuty významní rodáci města, např. průmyslník Wilhelm Brass (zmiňován v podkapitole Mikroregion Zábřežsko), historikové Leopold Falz a František Kahlik, básnířka Gertrud Groagová, generál Karel Lukas, politik JUDr. Josef Macek a mnoho dalších. Kniha je obohacena o obrazovou část historických i aktuálních fotografií města.

BICKOVÁ, Lucie a kol. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, 2011. ISBN 978-809-0466-814.*

Klíčová slova: sociální služby, plánování, metodika, klíčový pracovník, standardy, legislativa

Druhá odborná publikace poskytovatelů sociálních služeb ČR (dále jen APSS ČR) je mířena do rukou pracovníků v sociálních službách, jejíž autory jsou v naší profesi známá jména jako Mgr. Lucie Bicková a PhDr. et Mgr. Dagmar Krutilová – inspektorky a konzultantky pro standardy kvality sociálních služeb, Ing. Jiří Horecký, MBA – prezident APSS ČR, a dále pedagogové a speciální pedagogové, supervizoři, lektori a sociální pracovníci. V roce 2007, s platností Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, došlo k závažným změnám v poskytování sociálních služeb. Individuální plánování (dále IP) je jednou ze změn, které se stalo zákonnou povinností registrovaných služeb. Cílem knihy je ucelený pohled z různých úhlů na tuto problematiku. Publikace odpovídá na nejčastější dotazy, jak má IP vypadat, jak plánovat, kdo plán sestavuje, kdo je klíčový pracovník, atd. Odborná kniha je

doplněna řadou příloh jako je Slovníček pojmů, dvě ankety na problematiku IP, členění sociálních služeb v České republice, představení APSS ČR a další.

DAVID, Zdeněk, Jan, POSPÍŠIL a Felix ROTTER. *Zábřeh v proměnách času. Zábřeh: Kulturní dům Zábřeh, 1995.*

Klíčová slova: obrazová dokumentace, Zábřeh, historie, současnost.

Obrazová publikace je dílem zejména PhDr. Zdeňka Davida, v současné době ředitele Kulturního domu v Zábřehu, a dalších zábřežských nadšenců, kteří tímto počinem chtěli oživit zájem o minulost města Zábřehu. Cílem brožury bylo, aby si čtenář mohl udělat představu u proměnách města za posledních sto let. Větší část knihy je tedy věnována sesbíraným historickým a aktuálním fotografiím. Čtenář má tedy možnost srovnání. Na některých snímcích je znát, jak výraznými změnami, někdy až k nepoznání, město prošlo. Aktuální fotografie jsou z roku 1995, kdy publikace vznikla, a dnes, téměř po dvaceti letech, můžeme znovu srovnávat. Bohužel srovnání s rokem 2014 nepřináší příliš pozitiv a na fotografiích je znát, že v roce 1995 město ještě vzkvétalo. Což se bohužel o současné době říci nedá.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA. *Sociologie výchovy a školy. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-802-6200-420.*

Klíčová slova: výchova, vzdělávání, rodina, škola, socializace

Publikace je výkladem základních myšlenek z oboru sociologie, zaměřené na výchovu a vzdělávání. Obsahově je kniha rozdělena do 9 tématických kapitol. Kromě vymezení a vývojem sociologie výchovy se autoři zabývají společenskými a historickými vlivy vzdělávání a rovností přístupu k vyššímu vzdělání. Kapitola Životní etapy a socializace se věnuje formováním vlastního „já“ a životními obdobími dětstvím a mládím. Druhá polovina knihy je zaměřena na školu jako prostor pro socializaci, na její funkce, cíle, vztahy školy se společností nebo představu ideálního žáka. Kapitola Kurikulum osvětluje čtenáři, co je obsahem a základní koncepcí kurikula a jeho sociologické pojetí. Publikaci uzavírá kapitola o profesi učitele, jeho roli, profesionalizaci a sekundární socializaci. Kniha je obohacena o konkrétní údaje z výzkumů z české společnosti a z českého školství.

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-736-7040-2.

Klíčová slova: výzkum, kvalitativní metody, sběr dat, kódování, interpretace

Kniha Kvalitativní výzkum je uznávanou učebnicí kvalitativních metod v České republice. Jejím autorem je přední odborník ve zpracovávání dat a v oblasti metodologie kvalitativních i kvantitativních výzkumů Doc. RNDr. Jan Hendl, CSc. Metody kvalitativního výzkumu autor považuje za užitečné např. při zkoumání života lidí, společenských procesů či chodu organizace. Publikace obsahuje obecné informace o vědě, o kvalitativním i kvantitativním výzkumu a vzájemném vztahu. Dále nás autor seznamuje s historií, školami, teoriemi a základními přístupy kvalitativního výzkumu. Pak už autor přechází k možnostem vytvářet vlastní výzkum. Popisuje zde návrhy plánu, metody získávání dat, příprava a kódování a metody vyhodnocování a interpretace. Pozornost poslední třetiny knihy je věnována tvorbě výzkumné zprávy, hodnocení kvality, sekundární analýze a metaanalýze a informačním technologiím v kvalitativním výzkumu. Učebnice je doplněna celou řadou příkladů, tabulek a obrázků, které mohou být nápomocné odborným pracovníkům či studentům humanitních oborů při tvorbě a analýze výzkumů.

HOMOLA, Miloslav. Motivace lidského chování. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1977. ISBN 14-478-77.

Klíčová slova: motivace, motivy, osobnost, potřeby, postoje, chování

Starší publikace Dr. Miloslava Homoly, CSc. je cenným zdrojem informací o motivaci. Podává tak přehled hlavních stanovisek a teorií motivace chování člověka. Kniha je rozvržena do tří částí. V první části autor vysvětluje pojmy motivaci a motiv, základní pojetí a vztah k osobnosti. V druhé části knihy jsou popsány základní okruhy motivů: fyziologické základy motivace jako energizující a regulující činitelé, aktivita lidského organismu i teorie motivace založené na fyziologických činitelích, na instinktech, na pojmu sebeaktualizace atd. Zde patří také učení jako základní pojem a jeho motivační teorie. V této části knihy se autor zabývá vlivy sociálních činitelů, postoji a získanými predispozicemi, kognitivními procesy, frustrací a konflikty v motivaci lidského chování. Závěrečná část publikace se zaměřuje na problémy v důležitých oblastech jako je pedagogický proces či na motivaci ve školním věku a pracovní činnosti. Nechybí tak přehled vývoje motivace lidského chování

v ontogenezi. Kniha obsahuje jmenný i věcný rejstřík, výklad cizích slov a seznam citované literatury.

Katalog poskytovatelů sociálních a návazných služeb Zábřežska. Zábřeh: Komunitní plánování sociálních služeb Zábřežsko, 2012.

Klíčová slova: sociální služby, sociální poradenství, region, Zábřežsko, zákon č. 108/2006 Sb.

Katalog poskytovatelů sociálních služeb vznikl díky realizaci projektu Podpora komunitního plánování sociálních služeb v Zábřehu jako výsledek komunitního plánování v Zábřehu. Realizátorem projektu bylo Město Zábřeh a financován byl evropským sociálním fondem ČR. Komunitní plánování v Zábřehu je rozděleno na čtyři pracovní skupiny dle cílových skupin a dle těchto kritérií je rozdělen i katalog na: služby pro seniory, služby pro lidi s postižením, služby pro děti, mládež a rodin, služby pro osoby v krizi. Přehled služeb v regionu zahrnuje služby terénní, ambulantní i pobytové. Kromě konkrétních poskytovaných služeb najdeme v katalogu všeobecné informace o sociálních službách, kontaktní údaje a fotogalerii.

KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-2.

Klíčová slova: sociální pedagogika, prostředí, výchova, rodina, škola, pedagog

Profesor Bohuslav Kraus osvětluje čtenáři sociální pedagogiku v našich podmínkách jako relativně mladý obor. V devíti kapitolách publikace se autor snaží o ucelený pohled na celou oblast sociální pedagogiky. V první kapitole nám vysvětluje její počátky v historii, poté nám ukazuje historii v zemích Německa, České a Slovenské republiky, v Polsku a dalších státech. Druhá kapitola je o metodologických východiscích, o jejích specifikách a podstatě humanitního a sociálního výzkumu. Další kapitola se věnuje sociální pedagogice jako vědnímu oboru a jejímu vztahu k jiným disciplínám. Následující tři kapitoly se zaměřují na problematiku prostředí. Čtvrtá kapitola je o prostředí a výchově v obecné rovině, pátá o přirozeném prostředí jako rodina a vrstevníci a šestá kapitola je o výchovných zařízeních a školách. Sedmá kapitola se posunula do problematiky sociálně-pedagogické a masové komunikace. Poslední kapitoly se zabývají možnostmi uplatnění sociální pedagogiky v praxi, např. v dobrovolnické činnosti, v terénní a komunitní práci, v neposlední řadě jako profese

sociálního pedagoga. Kniha je doporučována studentům středních, vyšších a vysokých škol, stejně jako pracovníkům v pomáhajících profesích.

MAREK, Jakub, Aleš STRNAD a Lucie HOTOVCOVÁ. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-802-6200-901.

Klíčová slova: bezdomovectví, patologické jevy, nezaměstnanost, rodina, závislost

Publikace o bezdomovectví je dílem tří autorů s praxí v neziskové organizaci Naděje, o.s., kteří se cílovou skupinou bezdomovců v České republice zabývají nebo ji zkoumají. Kniha je zaměřena na jednotlivce, kteří jsou bezdomovci nebo jsou bezdomovectvím přímo ohroženi. Autoři zde definují tento jev, jeho příčiny, specifika a souhrn patologických jevů s ním spojených. Další část knihy je zaměřena na práci s bezdomovci v ambulantních sociálních službách. Kniha je doplněna o zajímavé kazuistiky uživatelů terénního programu a nízkoprahového centra.

MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. 2003. ISBN 80-7178-548-2.

Klíčová slova: sociální práce, poradenství, pomáhající profese, krizová intervence

Editor a spoluautor knihy *Metody a řízení sociální práce* Doc. PhDr. Oldřich Matoušek vydal řadu odborných i populárních publikací. Dalšími spoluautory této publikace je celá řada odborníků z vysokých škol i praxe v oboru sociální práce. Kniha je tématicky rozdělena do osmi částí. První část je zaměřena na profesi sociální práce, její etiku, nároky, syndrom vyhoření i dobrovolnické práce. Od druhé části jsou kapitoly rozděleny podle forem sociální práce na sociální práci případovou, práci se skupinou, s dětmi a s rodinou a komunitní práci. Šestá část knihy seznamuje čtenáře s makrometodami, s analýzou sociálních potřeb kraje, obce, regionu a systémovými projekty. Část knihy s názvem *Řízení sociální práce* se zabývá managementem v sociální práci a supervizí. Poslední část obsahuje přílohy Etický kodex sociálních pracovníků a abecední rejstřík. V kapitolách jsou vysvětleny pojmy, druhy pomoci, typologie problémů, popř. srovnání historie a současné práce s danou cílovou skupinou. Na konci každé kapitoly jsou doplněny literární publikace, které mohou být zdrojem hlubšího nahlédnutí do sledované problematiky.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.

Klíčová slova: sociální práce, sociální služby, sociální politika, sociální zabezpečení, terminologie

Publikace *Slovník sociální práce* je nepostradatelným pomocníkem pro pracovníky v pomáhajících profesích i pro studenty, kteří se s těmito obory teprve seznamují. Najdeme zde nejčastěji používané pojmy, termíny a hesla související s praxí sociální práce, včetně pojmů sousedních oborů. Pro lepší ucelenost pojmů je na začátku publikace přehled hesel podle témat a zkratk dále používaných. Většinu knihy zabírají samy vysvětlené pojmy zařazené dle abecedy. Ve slovníku nechybí krátké zastavení u zákonů a dalších předpisů platných v České republice, které se týkají veřejné správy, výkonu spravedlnosti, sociální ochrany, nezaměstnaností, menšin a cizinců a v neposlední řadě také školství.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Sociální služby*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0041-3.

Klíčová slova: sociální služby, legislativa, cílová skupina, financování, hodnocení služeb

Knihy se zaměřuje na různé podoby sociálních služeb od práce s jednotlivcem po skupiny a komunity. Čtenáři jsou seznámeni se základními definicemi a programy sociálních služeb a s jejich historickým vývojem, včetně financování, ve světě a v České republice. Autor zde přibližuje právní úpravy sociálních služeb v zemích Evropy i legislativní zakotvení v ČR. V dalších kapitolách jsou charakterizovány sociální služby dle cílových skupin, formy plánování služeb, standardizování. V neposlední řadě se publikace věnuje hodnocení sociálních služeb, jeho vývojem, průběhem a výsledky. Kniha je zakončena představou očekávaného vývoje sociálních služeb.

MATOUŠEK, Oldřich, Jana KOLÁČKOVÁ a Pavla KODYMOVÁ. *Sociální práce v praxi - Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.

Klíčová slova: sociální práce, cílová skupina, pomáhající profese, krizová intervence, terapeutický vztah.

Doc. PhDr. Oldřich Matoušek, PhDr. Mgr. Jana Koláčková a PhDr. Pavla Kodymová svá dlouhá léta praxe využít k sepsání příručky *Sociální práce v praxi*. Publikace je učeb-

nicí jak pro studenty sociálních oborů, tak rádcem pro pracovníky v pomáhajících profesích, např. sociální pracovníky, zdravotníky. Čtenář je zde seznamován s různými metodami práce u různých cílových skupin. Kniha popisuje sociální práci se zneužívanými, týranými a zanedbávanými dětmi a jejich rodinami, sociální práci s osamocenými rodiči, s rodinami v rozvodu, s mnohoproblémovými rodinami. Publikace vysvětluje terminologii, principy a cíle práce se zdravotně znevýhodněnými, s lidmi s mentálním postižením, s duševně nemocnými, se starými či lidmi umírajícími. Autoři dále přibližují cílovou skupinu uživatel drog, oběti domácího násilí, ženy poskytující placené sexuální služby, rizikovou mládež, nezaměstnané, bezdomovce či uprchlíky. V příručce nechybí téma sociální práce v rámci probační a mediační služby, její historie, poslání, cíl, zásady nebo cílová skupina. Každá kapitola je obohacena o případovou studii k danému tématu.

ZAHRANIČNÍ LITERATURA

HAWKINS, Peter a Robin SHOHET. *Supervize v pomáhajících profesích* Praha: Portál, 2014. ISBN 80-7178-715-9.

Klíčová slova: supervize, pomáhající profese, sociální zařízení, stres, empatie, vyhoření

Anglická kniha je dílem předních britských odborníků v oblasti supervize a psychoterapie. Publikace je zaměřena na čtyři části. První část se zabývá pracovníky v sociálních službách, kdy vede čtenáře k zamyšlení nad motivací pracovat v pomáhajících profesích, která může být pro pracovníka zároveň ohrožením. Také nám zde autoři pomáhají promyslet, k čemu supervizi potřebujeme, s čím nám může být nápomocná, jak poznáme kvalitní supervizi a jak si odpovídající supervizi opatříme. Druhá část knihy je rádcem pro začínající supervizory s ohledem na jejich role, vlastnosti a etiku. Publikace vysvětluje, co je supervize, její funkce, druhy a samotný proces supervize. Třetí část se zaměřuje na supervizi skupin, týmů, sítí a zkoumání její dynamiky. Poslední část mapuje supervizi v kontextu s organizacemi, její rozvoj a praxi. Příručka byla z originálu přeložena Helenou Hartlovou.

CIZOJAZYČNÁ LITERATURA

GRUSEC, Joan and Paul HASTINGS. Handbook of socialization: theory and research. New York: Guilford Press, 2007. ISBN 978-159-3853-327.

Klíčová slova: socializace, motivace, rodina, škola, média

Tento manuál je zaměřen na proces socializace o od nejranějšího dětství skrze dospívání i mimo něj. Autoři zde představují nejnovější teorie a zjištění vztahující se k rodině, partnerství, škole, společenství a dalším vlivům na individuální rozvoj. Zvláštní pozornost je věnována rostoucí oblasti genetiky, biologie a kulturní sociologii. Základními tématy knihy jsou účinky různých rodičovských strategií, rodinných struktur, faktory formující vývoj pohlaví, emoční kompetence, motivace k úspěchu, role, vztahy v procesu socializace a strategie pro intervence s antisociální mládeží.

SALMON, Catherine and Todd SHACKELFORD. Family relationships: an evolutionary perspective. New York: Oxford University Press, 2008. ISBN 978-019-5320-510.

Klíčová slova: příbuznost, rodičovská investice, sociální interakce, evoluční psychologie

Příbuzenské vazby - úzké vztahy nalezené v rámci rodiny - jsou již dlouho v centru pozornosti evolučních biologických analýz sociálního chování. Nicméně příbuzenské vztahy jsou do značné míry ignorovány v jiných oblastech psychologie, zejména sociální psychologie. Tato kniha ilustruje, jakým způsobem evoluční perspektiva může informovat o studii a pochopení rodinných vztahů. To je argumentováno tím, že v psychologii rodiny jde o specifický vztah: vztah mezi matkou a dcerou je odlišný od toho mezi otcem a dcerou nebo mezi bratrem a sestrou nebo sestrou a sestrou. Jinými slovy, lidé si vyvinuli specializované mechanismy pro zpracování informací a motivující chování, které se zabývají odlišnými požadavky rolí kamaráda, otce, matky, sourozence, dítěte, nebo prarodiče. Takový evoluční pohled na rodinnou dynamiku poskytuje jedinečný vhled do lidského chování.

PŘÍLOHA P III: FORMULÁŘ INDIVIDUÁLNÍHO PLÁNU

INDIVIDUÁLNÍ PLÁN

Uživatel:

Klíčový pracovník:

Konzultant:

Datum:

Současná situace:

.....
.....
.....
.....
.....

Krátkodobý cíl/cíle:

.....
.....
.....
.....
.....

Dlouhodobý cíl/cíle:

.....
.....
.....
.....

Úkoly a postupy (plán činností k naplnění cílů, stanovení kroků uživatelem - co udělá uživatel sám, stanovení podpory):

.....
.....
.....
.....
.....

V Zábřehu dne:

Podpis uživatele:

Podpis klíčového pracovníka:

Podpis konzultanta:

PŘÍLOHA P IV: TRANSKRIPCE ROZHOVORŮ

Anna, 40 let, 1 dítě

T: Tak dobrý den, první rozhovor. Souhlasíte s nahráváním? Je to teda anonymní a hm první otázka, na pohlaví se ptát nebudu. Kolik je Vám let?

R: 40

T: 40 a jakou máte budoucí představu, o svém budoucím životě?

R: No tak musím si hlavně najít bydlení, to je důležitý, no a potom už se uvidí co dál no.

T: Dobře. Tak v jaké rodině jste vyrůstala vy...

R: (skočení do řeči) Já

T: ...když vy jste byla dítě?

R: Já v dobré rodině.

T: Takže úplná rodina byla, maminka, tatínek a měla jste sourozence?

R: Měla, tři mám sourozence, bratra a sestru ještě.

T: A rodina je pořád úplná, pořád jsou spolu?

R: Ano.

T: Ahmm, takže v rodinné výchově. Takže v dětství jste nikdy nebydlela v azylovém domě?

R: Nenene, nikdy.

T: Jaký je váš nynější rodinný stav?

R: Eh dobrý.

T: Myslím jako, jestli jste svobodná, vdaná, rozvedená

R: (skočení do řeči) Svobodná, svobodná.

T: Svobodná ehm a předpokládám, že když jste tady, tak máte děti?

R: (skočení do řeči) Jedno

T: Jedno dítě a kolik mu je?

R: Jednoho syna, čtrnáct let bude mít.

T: Čtrnáct, takovej velkej. Ehm. Ted' se budu ptát pár otázek na vzdělání. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

R: (skočení do řeči) Já, já mám normální základní vzdělání.

T: Základní školu. Ehm, Ehm. Jaký význam mělo pro vás vzdělání, přineslo vám něco?

R: (skočení do řeči) No tak víte co. Trošku určitě jo.

T: A jaký vztah má váš syn ke vzdělání?

R: Jo, ten se snaží ve škole, takže dobrý.

T: Podporujete ho ve škole?

R: Jo určitě.

T: Ted' na práci. Jaký je váš nyní pracovní stav?

R: No já pracuju.

T: Chodíte do práce?

R: No, chodím, no.

T: A v jakém oboru pracujete?

R: Ted'ka jsem na jako, dělám výrobu kol, výroba kol to je.

T: Výroba kol. A jak dlouho tam jste?

R: Ted'ka od, od prosince.

T: Od prosince ehm a předtím než jste nastoupila?

R: Předtím jsem byla v Epcose v Šumperku.

T: A tam jste byla jak dlouho?

R: Šest let.

T: Šest let, takže opravdu jste zvyklá, že prostě pořád chodíte do práce.

R: (smích)

T: Domníváte se, že v mikroregionu Zábřezsko je dostatek pracovních příležitostí?

R: Já myslím, že víc jak v Šumperku.

T: A je obtížné podle vás získat tu práci v Zábřehu.

R: Ne, já si myslím, že ne.

T: Není. Preferujete jakékoliv zaměstnání v místě bydliště, nebo byste dala přednost třeba nějakému vašemu vybranému, jako vybrané práci, ale za cenu dojíždění?

R: (skočení do řeči) Ne, ne, spíš jako to co mi nabídnou, kvůli tomu jsem se taky přestěhovala semka že.

T: Jo abyste nedojížděla.

R: Přesně tak.

T: Takže jste se přestěhovala ze Šumperka? (smích)

R: Tak nějak, no.

T: Tak. A jaká byla pauza mezi tím, než jste dělala v Epose a

R: (skočení do řeči) Dva měsíce

T: Dva měsíce a měla jste pocit, že vás něco omezuje při hledání té práce?

R: (skočení do řeči) No určitě. Ne, jako omezování skrz práci ne. Ne to nee.

T: Ted' jako to samé, ty podobné otázky budou na téma bydlení. Podle vás, je snadné získat na Zábřezsku bydlení?

R: Ne, to určitě ne. (smích)

T: To určitě ne. A zdají se vám ceny pro nájmu jaké?

R: Levnější než v Šumperku.

T: Je to levnější než v Šumperku?

R: Je to levnější.

T: Ehm a co vás omezuje v hledání bydlení?

R: (skočení do řeči) No zatím žejo peníze, protože je potře, všude chcou kauci že většinou, takže jako na ty kauce. Kdyby ty kauce nebyly, tak možná už bydlela tady, protože já vlastně těch 12 tisíc mám tech peněz na nájem.

T: Takže na nájem by bylo.

R: Na nájem by bylo, ale není navíc.

T: To znamená...Ted' mám druhou otázku, co by vám pomohlo, to znamená, kdyby ta kauce nebyla, no.

R: No, kdyby ta kauce nebyla.

T: Takže než jste přišla sem do domova, tak jste bydlela kde?

R: (skočení do řeči) Já jsem bydlela v bytě u rodičů, jenomže rodiče se dostali do finanční tísně, takže ten byt museli prodat a my jsme vlastně neměli kam jít.

T: Takže a přímo z toho bytu rodičů jste byla tady?

R: Ne ne, v Šumperku jsem byla dva měsíce na azylovým domě a pak vlastně semka.

T: Takže předtím jste byla dva měsíce. Tady jste jak dlouho?

R: O, od, od března.

T: Takže vy jste ted'ko úplně čerstvá?

R: Úplně čerstvá, no. (smích)

T: Aha, tak jste mi odpověděla i na další dvě otázky. (smích) Takže a tady na domově v Zábřehu jste poprvé, přepokládám?

R: Ano

T: Takže v jiném a ještě když jste teda tady a předtím jste byla v Šumperku, předtím jsem nebyla na žádném jiném ještě?

R: (skočení do řeči) Ne ne nee ne.

T: Takže dá se říct, že v loňském roce to byla taková první zkušenost.

R: První jo no, potom no.

T: Tak jaké podpory se Vám tady na domově dostává

R: No jako (smích) podpora, to je těžký, protože já ráno o půl šesté odejdu a vracím se o půl čtvrté odpoledne. Takže tady ani není jaká podpora.

T: Funguje to tak, jak když člověk normálně chodí do práce.

R: No, přesně tak.

T: A je třeba něco, co jako zklamalo tu vaši představu, jakou podporu jste chtěla.

R: (skočení do řeči) Ne zatím ne.

T: Nemáte potřebu něco navíc?

R: Ne. Pro mě je důležitý, abych tu práci měla.

T: Ehm. Tak jo, To jsou všechny mé otázky. Já vám teda mockrát děkuju...

R: (skočení do řeči) Nemáte za co.

T: a přeji vám hodně štěstí.

Blanka, 21 let, 1 dítě

T: Tak rozhovor číslo dva. Eh souhlasíte s nahráváním?

R: Ano.

T: Takže první otázka. Kolik je vám let?

R: 21.

T: 21. Tak jakou máte představu o svém budoucím životě? Teď v téhle situaci v jaké teď jste. Jakou máte představu o budoucnosti?

R: Najít si bydlení, pak práci (pauza) a najít si hodnýho prostě přítele.

T: Hodného přítele? Zatím jste neměla štěstí (pauza) na chlapy?

R: Ne (smích).

T: Tak v jaké výchově jste vyrůstala? Nebo s kým jste vyrůstala? Vyrůstala jste třeba v rodině, nebo v dětském domově?

R: První dětský domov dva roky, pak jeden rok diagnostík a pak si mě vzal strejda do péče.

T: Takže pak jste vyrůstala u strejdy?

R: No.

T: A strejda měl úplnou rodinu?

R: (kývnutí)

T: Takže teta, strejda..

R: A tři děti jeho.

T: A tři jeho děti a ještě vy. Tak to jste byla teda velká rodina.

R: No (smích).

T: A tam jste vyrůstala jak dlouho, u strejdy? Kolik to bylo tak přibližně let?

R: (pauza) Deset let tak.

T: Deset let? A předtím jste říkala, že jste byla dva roky v dětském domově

R: (skočení do řeči) a rok v diagnostiku.

T: A počítám tak do sedmi let jste bydlela s rodičema. Nebo ještě míň? Počítám špatně? Ještě míň? Tak kolik vám bylo, když jste odešla od rodičů?

R: Co mě mama nechtěla, tak dva roky.

T: Dva roky jste měla? A pamatujete si vlastně na to? Pamatujete si na maminku?

R: Ne.

T: Nee, napamatujete si na tu dobu co jste byla tam.

R: (vrtění hlavou)

T: Takže když jste byla v dětství, tak jste na azylovém domě nebydlela? Byla jste v diagnost'áku, v dětském domově a u strejdy doma. Takže tam to bylo jako v rodině.

R: No.

T: Jaký je nyní váš rodinný stav? Jste svobodná, vdaná, rozvenená.

R: (skočení do řeči, smích) Svobodná.

T: Svobodná, tak. Takže vidím, že mate kočárek. Takže děti mate.

R: Jedno.

T: A kolik má?

R: Sedum tejnů.

T: Sedum týdnů a je to chlapeček. Tak jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

R: Střední škola.

T: Ehm v jakém oboru?

R: Aranžérský květinářský práce.

T: Jaký význam pro vás mělo vzdělání? Považujete to vzdělání, že vám to něco dalo, že je důležité, pomůže vám v budoucím životě?

R: Tak pomůže mi výuční list hlavně, bez toho se práce nenajde lehko.

T: Ehm. Vlastě teď máte miminko úplně malinké. Až vám povyrostete, jaký si myslíte, že bude mít vztah ke vzdělání? Budete ho vest ke vzdělání?

R: Jo určitě.

T: Jo? Aby školu nákou měl. Nynější pracovní stav, jste na rodičáku?

R: No

T: Než jste nastoupila na rodičák, tak jste byla...

R: (skočení do řeči) Dva roky to byly.

T: na úřadu práce?

R: No, jestli to počítám dobře, tak jo.

T: Dva roky na úřadu práce a předtím jste asi chodila do školy?

R: No.

T: Myslíte si, je to teď jen váš subjektivní názor, vy jste práci asi ještě nehledala že, myslíte si, že je na Zábřežsku dostatek pracovních příležitostí?

R: Jo.

T: A je obtížné tady tu práci získat?

R: Tak když se prostě lidi budou snažit, tak tu práci dostanou.

T: Takže je to o tom, jestli tu práci chtějí nebo ne.

R: No. Jestli vůbec chcou dělat.

T: Až vlastně vám miminko povyrostete, začnete hledat práci, budete dávat přednost spíš té práci třeba, která bude tady a bude jakákoliv nebo v tom svém oboru, ale za cenu, že budete dojíždět?

R: Tady jakákoliv.

T: Abyste nedojížděla raději

R: No

T: Při hledání práce teď vás, předpokládám, omezuje miminko, protože nebudete hledat práci s chlapcem 7 měsíců. Teď mám pár otázek na bydlení. Je podle vás snadné získat na zábřežsku bydlení?

R: Tak pronájmy jsou, ale důležitější jsou tam ty kauce, že jsou vysoký.

T: A ty ceny pronájmů se vám zdají jaké?

R: (pauza) Tak podle toho, jak ten byt je velikej a jak je vybavenej, tak to záleží podle toho.

T: A jako jsou hodně vysoké, jsou jako neúměrně vysoké nebo je to přiměřené?

R: Přiměřený určitě.

T: Dá se to zvládnout.

R: No.

T: Takže, co vás omezuje v hledání bydlení?

R: Teďka jsem se ptala na jeden na ČSA a tam že prej kaucu nechtěl a pak najednou vyklopil dvacet tisíc kaucu.

T: Takže většinou jsou to ty kauce.

R: No že prostě oni chtěou některá deset tisíc a pak to zvýšíjou o desítku.

T: Hm. Takže co by vám pomohlo v hledání bydlení? Tím že by tam kauce nebyla?

R: No.

T: Nebo ještě něco by vám pomohlo.

R: Že by byla nižší, třeba těch deset tisíc a ne jak teda dvacítko.

T: Takže nějakou kauci byste byla schopná třeba dát, ale ne tak vysokou.

R: No.

T: Teď bydlíte vlastně v domově pro matky s dětma. Kde jste bydlela předtím?

R: Na azyláku pro matky (úsměv), pro muže a ženy.

T: A tam jste bydlela jak dlouho?

R: Dva roky.

T: A jak dlouho bydlíte tady na domově?

R: Měsíc? No to bude.

T: Co bylo příčinou ubytování v domově pro matky s dětma?

R: Že jsem čekala dítě.

T: A předtím do ubytování v tom předchozím azylovém domě?

R: Že mě strejda vyhodil z baráku.

T: Jo. Pokolikáté využíváte sociálních služeb v Domově pro matky s dětma?

R: Poprvý

T: A předtím jste teda bydlela v azylovém domě pro muže a ženy. A bydlela jste ještě v nějakém jiném?

R: Ne

T: A v tamtom azylovém domě jste bydlela kolikrát?

R: Dvakrát

**T: Jaké podpory se vám tady dostává? Myslím tady v domově pro matky s dětmi Zá-
břeh? Co vám tady pomáhá?**

R: Tak mě dají to bydlení. Poradíjou mi, co s miminkem. (pauza) Nějaký ty aktivity. (pauza) A dál, teďka mě nic nenapadá.

**T: Nebudu vás trápit. Je tady třeba něco, co vám chybí, nějakou podporu jste si před-
stavovala a není tady?**

R: Ne

T: Máte dojem, že máte všechno, co potřebujete.

R: (kývnutí hlavou).

T: Dobře, tak ode mě je to všechno a já mockrát děkuji za rozhovor.

Vendula, 26 let

T: Takže souhlasíte s nahráváním?

R: Ano

T: První otázka je: kolik je vám let?

R: 26

T: Jakou máte představu o svém budoucím životě?

R: (pauza) Tak nevím. Abysem si našla bydlení s dětma, no, všechno asi.

T: Tak, v jaké rodině jste vyrůstala, vy, když jste byla dítě?

R: (smích) Ve špatné rodině.

T: to znamená jako, v neúplné rodině, nebo jste byla třeba v dětském domově?

R: No, no. S maminkou jsem byla vlastně jenom do určité doby, pak jsem byla v... mimo domov.

T: Ehm, tak. Bydlela jste v dětství v azylovém domě?

R: Ne

T: Jaký je váš nynější rodinný stav. Jste vdaná...

R: (skočení do řeči) Svobodná

T: A kolik dětí a jaký věk je vašim dětem?

R: Eh, nejstarší je Evžen, tomu je sedum, pak je Denis šest, pak je Filip čtyři, aaa Lukášek dva.

T: Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

R: Základní

T: Základní. A jaký význam má pro vás vzdělání? Mělo pro vás, že vám bylo něčím užitečným nebo do budoucna, že vám bude?

R: Jako vyučení nebo jenom to základní? To bylo, to jo, to je jasný, to je asi pro každého, to jo, to je potřeba.

T: Ehm a jaký vztah mají vaše děti ke vzdělání? Nebo ty co ještě nechodí do školy...

R: Prvňák, co mi chodí, tak to jo, ten má dobrý vztah.

T: A budete je třeba podporovat ke vzdělání?

R: To jo, určitě, no.

T: Jaký je váš nynější pracovní stav? Stav ne vztah.

R: Já jsem na mateřské.

T: Jste na rodičáku.

R: No.

T: Jak dlouho jste na mateřské?

R: (smích) To je dlouho, strašně dlouho. Tak přestupuju furt.

T: Vám to navazuje na sebe.

R: No

T: A než jste měla první dítě chodila jste do práce?

R: Nee.

T: Nikdy jste nebyla v práci?

R: Nee.

T: A domníváte se, že je na Zábřežsku, že je dostatek pracovních příležitostí?

R: (velmi nejistě) Asi jo.

T: A je podle vás obtížné získat práci, tady na Zábřežsku?

R: Já nevím, jak kde.

T: Myslím tím jako Zábřeh a nejbližší okolí.

R: Já si myslím, že ne? Když chce, tak snad si myslím, že najde.

T: A když byste hledala zaměstnání, dala byste přednost nějakému konkrétnímu zaměstnání, kde byste chtěla dělat i za cenu dojíždění, nebo byste vzala cokoliv, tak aby to bylo jenom tady, abyste nedojížděla.

R: Cokoliv co by se naskytlo.

T: Ale byla byste radši bez dojíždění.

R: No.

T: Co si myslíte, že vás může omezovat při hledání práce?

R: Děti třeba.

T: Děti. A to myslíte jak?

R: Tak když třeba jako když jste s jedním nebo druhým doma, který jsou doma, tak je těžký najít práci, že. Takže to hlídání je těžší.

T: Jasně. A když je třeba budete mít ve školce?

R: Tak stejně to nepůjde, když mám toho malýho doma.

T: Myslím všechny, až budete mít všechny ve školce.

R: To asi ne (uchichtávání se, ukazování na břicho)

T: Tak, teď se budu ptát na bydlení. Myslíte, že je snadné tady na Zábřežsku sehnat bydlení?

R: Maminkám, které mají míň dětí, tak ty mají šanci najít bydlení. Ty, co mají víc dětí, tak ne.

T: A ceny pronájmů tady na Zábřežsku se vám zdají jaké?

R: Jo, akorát, dobrý, akorát třeba ty kauce, že, vysoký.

T: Takže ty pronájmy se dají zvládnout?

R: No.

T: Takže co vás může omezovat při hledání bydlení?

R: Ty děti a ty kauce.

T: Co by vám pomohlo při hledání bydlení?

R: Co by mi pomohlo? Já nevím. Kdyby byly menší ty kauce, třeba dvacet tisíc třeba.

T: Dvacet tisíc, to je pro vás přijatelná...

R: (skočení do řeči) Ne, to je moc.

T: Takže kdyby to bylo míň, než těch dvacet tisíc, tak by se to dalo zvládnout?

R: No

T: Tak, kde jste bydlela předtím, než jste začala využívat službu tady.

R: V Šumperku u přítele.

T: Jak dlouho bydlíte v azylovém domě Domov pro matky s dětmi, teď'?

R: Teď to bude skoro rok.

T: A co bylo teda příčinou ubytování tady?

R: (pauza) No bil mě přítel a neshody a takovýto.

T: Takže důvodem byly neshody, tak jste musela odejít z toho bytu.

R: No.

T: Po kolikáté využíváte služeb v Domově pro matky s dětma?

R: Teď je to popáté, že. (smích)

T: Bydlela jste i v jiném azylovém domě?

R: Jo, v Šumperku.

T: A kromě Šumperka ještě někde?

R: Nee

T: Jaké podpory se vám tady na domově dostává? V čem vám tady třeba pomáhá, jestli vám tady v něčem pomáhá?

R: Tak ve všem takhle. S výchovou, a když si nevíte rady, tak oni vám tady pomůžou vy-psat žádosti a takový ty papíry, veškerý věci, že.

T: A jakou podporu byste si představovala, třeba co tady není, co by vám ještě víc pomohlo.

R: (kroucení hlavou) Asi nic. Já jsem spokojená.

T: To je ode mě všechno a já vám moc děkuju.

R: Jo

Eva, 32 let

T: Takže ještě jednou se vás zeptám, nevadí vám, že budu rozhovor nahrávat?

R: Ne. A jakže se jmenujete?

T: Já jsem Daříčková Gabriela. Kolik je vám let?

R: 32

T: Jakou máte nyní představu o svém budoucím životě?

R: No takže si najdu nějaké stálé bydlení, kde budu mít prostě děti při sobě a že budu zase schopná zajistit rodinu a že budu bydlet blízko rodičů.

T: V jaké rodině jste vyrůstala vy? Nebo v jaké výchově? Vyrůstala jste v rodině nebo v dětském domově?

R: V rodině jsem vyrůstala, v mamkou, tatškou a se setrou?

T: Takže v úplné rodině a sourozence máte. A byla jste někdy v dětství v azylovém domě?

R: Ne. Akorát naši byli rozvedení, se rozvedli, ale do nějakých let jsme spolu žili.

T: Aha, takže rodiče byli potom rozvedení. Kolik vám bylo, když se rozvedli?

R: Já nevím, mamka říkala, že byli jenom rok a půl svoji a potom se rozvedli. Ale já jsem ještě nebyla na světě.

T: Takže už jste žila jenom s maminkou?

R: A sestrou... a s tatškou, ale už byli prostě rozvedeni.

T: Takže rodiče byli rozvedeni, ale pořád jste žili spolu.

R: No nějakou dobu jsem říkala.

T: Vy jste říkala, že do roku a půl.

R: Že byli rozvedeni po roce a půl, ale že nějakou dobu jsme spolu žili.

T: A jak dlouho jste žila bez toho tatínka?

R: Do čtrnácti let asi, já nevím, od malička, od první třídy.

T: Jaký je váš nynější rodinný stav?

R: Svobodná. Dvě děti.

T: No a ještě jejich věk.

R: Jedenáct a jeden rok.

T: Jedenáct a jeden. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

R: Základní.

T: Základní. Jaký význam má pro vás vzdělání? Přineslo vám něco? Považujete ho za důležité?

R: Považuju, ale radši bych byla vyučena.

T: A jaký vztah mají vaše děti ke vzdělání? Asi nejvíc ten starší teda.

R: Nevím, protože spolu nežijem.

T: Nežijete spolu. Vy máte u sebe jen tu mladší?

R: Jen Olinku.

T: Až teda Olinka bude chodit do školy, budete ji vést třeba ke vzdělání? Aby chodila do školy?

R: Tak nějakému oboru by se měla vyučit, nebo nee? (téměř výhrůžný tón)

T: No tak určitě by měla, ale jestli ji k tomu budete vést, jestli ji budete podporovat, tak aby si udělala třeba výuční list.

R: Tak ráda bych byla, ale aby byly školy bez internetu, protože na internetu jsou děti, které tam prostě nemají co dělat.

T: Ehm. Jaký je váš nyní, váš nynější pracovní stav?

R: Pracovní stav mateřská dovolená.

T: Vy jste říkala, že dcera má rok, takže jste rok na rodičáku. Než jste šla na mateřskou, tak jste byla v jakém pracovním stavu?

R: Pracovala jsem na dohodu o provedení práce a předtím jsem dělala půl roku na hlavní pracovní poměr.

T: Takže půl roku předtím?

R: No ale já už jsem vystřídalala hodně zaměstnání.

T: Ehm. Domníváte se, že tady na Zábřežsku, že je dostatek pracovních míst?

R: Nevím, ani mě to nezajímá, tady nechci zůstat, v Zábřehu.

T: Pokud, až vám skončí mateřská, a budete si hledat zaměstnání, budete preferovat spíš nějaký konkrétní zaměstnání s tím, že byste musela dojíždět, nebo jakékoliv s tím, že bude to v místě bydliště? Čemu budete dávat přednost?

R: No tak, co se mi bude líbit, nebo kde uslyším, že berou.

T: Takže bude vám jedno, jestli budete dojíždět nebo nebudete?

R: Bude mi to jedno, ale nesmí to být moc daleko.

T: Až budete hledat práci, bude vás něco omezovat při tom hledání práce? Myslíte si, že maminky něco omezuje při hledání práce?

R: Já si myslím, že ne.

T: Tady mám zase zaměřené na Zábřežsko, myslíte si, že je snadné získat tady na Zábřežsku bydlení?

R: Nevím.

T: Nevíte. A ceny pronájmů?

R: To taky nevím.

T: To taky nevíte. Vy ji hledáte bydlení?

R: Ano.

T: Co vás omezuje při hledání bydlení?

R: No že chci bydlet na jiném místě a vzdálenosti, ve velké vzdálenosti. Takže vzdálenost.

T: A co by vám pomohlo při hledání bydlení?

R: Tak aby mi někdo pomohl najít bydlení v blízkosti rodiny.

T: Tam, kde potřebujete, hm. Kde jste bydlela předtím, než jste začala využívat služby tady azylového domu?

R: Než jsem šla na tento azylový dům, tak bydlela v Kroměříži na azylovém domě a předtím nikdy jindy jsem nebydlela na azylovém domě.

T: A jak dlouho bydlíte tady na azylovém domě?

R: Dva měsíce.

T: A co bylo příčinou ubytování v azylovém domě?

R: Jsem neměla, kam jít.

T: Jste neměla, kam jít. Ehm a tady na domově pro matky v Zábřeze jste pokolikáté?

R: Poprvé.

T: Poprvé a pak jste říkala, že jste bydlela předtím v Kroměříži.

R: Ale říkala jste tady v Zábřehu.

T: Ano, tady v Zábřehu jste poprvé. Jaké podpory se vám tady na domově dostává? Co vám tady pomáhá?

R: Že mám střechu nad hlavou.

T: To je největší výhoda pro vás? A ještě nějaké služby?

R: Tak to je snad pro každého výhoda, že tady může bydlet, ne?

T: Určitě. A jakou podporu byste si představovala, třeba co tady nemáte, co tady nemáte a chtěla byste mít.

R: Tu rodinu tady nemám.

T: Rodinu tady nemáte. A ze strany pra....

R: (skočení do řeči) nějaké známé a kamarády.

T: Jo, abyste tady měla někoho blízkého.

R: No, zrovna jsme se tady pohádali kvůli prkotině a nebaví se se mnou celý barák. A já taky ne. A když chci požádat o smíření, tak to nejde.

T: A nějakou podporu ze strany pracovníků? Kterou byste třeba chtěla a kterou nemáte.

R: No v tomto žádnou. (zesilující se dětský pláč) Štve mě, že se tady se mnou nikdo nebaví.

T: Tak ode mě je to všechno, tak já vám mockrát děkuju

R: Nemáte zač.

Soňa, 29 let

T: Pátý rozhovor. Souhlasíte s nahráváním? Je to teda anonymní a hm první otázka je, kolik je Vám let?

R: 29

T: A jakou máte teď představu o svém budoucím životě?

R: No chci najít práci a nějaké bydlení s klukama.

T: Tak v jaké výchově jste vyrůstala? V rodině, v dětském domově...

R: V normální rodině (úšklebek)

T: Takže s oběma rodičema, se sourozencema?

R: No s oběma rodičema než se rozvedli a sourozence mám jen jednoho, bráchu.

T: Kolik vám bylo, když se rodiče rozvedli?

R: Už jsem byla velká, někdy v pubertě, nevím přesně kolik mi bylo.

T: Bydlela jste v dětství někdy v azylovém domě?

R: Ne, vůbec. (úšklebek)

T: Jaký je váš nynější rodinný stav? Svobodná, vdaná, rozvedená.

R: Svobodná.

T: Kolik máte dětí a kolik jim je.

R: No Ivan má skoro jedenáct a Šimoněk bude mít příští měsíc dva.

T: Jo. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

R: Základní mám, ale dodělávala jsem si kurz na pracáku jako prodavačka.

T: A věnovala jste se tomu oboru někdy.

R: Ne, ale bavilo mě to. Dělala jsem všechno možný. Nejdýl jsem dělala krupíerku 5 let. Víckrát servírku a dělnici to jenom měsíc, to bylo strašný.

T: Aha a jaký význam má pro vás vzdělání?

R: Asi jako pro každýho. Ten kurz byl dobrý.

T: A jaký vztah mají vaše děti ke vzdělání? Nejvíc asi teda Ivan.

R: No Ivan dobrý, je chytrý, nosí pěkné známky.

T: Podporujete ho ke vzdělání. Jak?

R: No musí se učit doma. Dělal přijímačky na gympl, ale nevyšlo to.

T: Jaký je teď váš pracovní stav.

R: Jsem na mateřské se Šimonkem.

T: Ehm. Domníváte se, že tady na Zábřežsku, že je dostatek pracovních příležitostí?

R: No pro chlapa jo, ale pro ženskou málo.

T: Jak obtížné je podle vás tady sehnat práci?

R: Hodně. Já obcházím firmy a inzeráty, ale s malým děckem mě nechtějí, i když jim řeknu, že mi bude hlídat mamka.

T: Pokud, až vám skončí mateřská, a budete si hledat zaměstnání, budete preferovat spíš nějaký konkrétní zaměstnání s tím, že byste musela dojíždět, nebo jakékoliv s tím, že bude to v místě bydliště? Čemu budete dávat přednost?

R: Radši bych nedojížděla, ale vezmu cokoliv. Tady je to problém.

T: Co vás tedy omezuje při hledání práce?

R: No, že té práce je tu málo. Když někam přindu, řeknou, že mají víc zájemců a že se ozvou. A už se neozvou.... Taky to když máte dítě.

T: Tak, teď na bydlení. Myslíte, že je snadné tady na Zábřežsku sehnat bydlení?

R: To je ještě horší. Nechtějí dávat trvalou adresu a nebo chtějí šílenu kauci. To se prostě nedá.

T: A ceny pronájmů tady na Zábřežsku se vám zdají jaké?

R: Ale jo, ty by celkem šly. Když by mi dali smlouvu s trvalým pobytem, tak mi to sociálka zaplatí.

T: Co vás tedy omezuje v hledání bydlení?

R: Peníze. Když nemám z čeho ušetřit, kam tu kauci prostě nedám. Ani na městský byt nemám, chtějí taky peníze předem. Ale mě by ho stejně nedali, když tu neseženu práci.

T: Co by vám při hledání naopak mohlo pomoci?

R: (pauza) Třeba kdyby mi dali kauci na splátky.

T: Kde jste bydlela, než jste přišla sem na domov?

R: Měla jsem právě městský byt v Ostravě. Jenže jsem neměla na zaplacení. Sociálka to vůbec nepochopila, sebrali mi dávky. Musela jsem si vzít půjčku, abych to zaplatila, ale nestačilo to a musela jsem se vystěhovat. Skončila jsem na azylaku. Pak jsem přišla sem. Tady se ty dávky teprve srovnaly. Nikoho to nezajímalo, že jsme neměli co jest.

T: Jak dlouho bydlíte na domově v Zábřežsku?

R: Od června loňského roku.

T: Po kolikáté jste tady?

R: Poprvé. (úšklebek)

T: A v Ostravě?

R: No tam jsem byla jenom chvíli.

T: Ehm. A předtím ještě někde?

R: Nee. (kroucení hlavou)

T: Jaké podpory se vám dostává tady v Domově pro matky s dětmi v Zábřežsku? Co vám tu pomáhá.

R: Já nic nepotřebuju. Já všechno zvládám sama. Akorát to bydlení.

T: Jakou podporu byste si představovala?

R: Žádnou. (pauza) Tak jediné, aby nebyly ty společné aktivity, to mě nezajímá.

T: Aha, to je ode mě všechno, děkuju za čas.